

Univerzita Palackého v Olomouci
Právnická fakulta

Andrea Malá

**Zkrácené přípravné řízení a zjednodušené řízení před
soudem**

Diplomová práce

Olomouc 2013

Prohlašuji, že jsem diplomovou práci na téma „Zkrácené přípravné řízení a zjednodušené řízení před soudem“ vypracovala samostatně a citovala jsem všechny použité zdroje.

V Olomouci dne

.....

Děkuji vedoucí své diplomové práce JUDr. Bronislavě Coufalové, Ph.D. za odborné vedení a všem, kteří mi pomohli při psaní této diplomové práce.

Obsah

SEZNAM POUŽITÝCH ZKRATEK.....	7
1 ÚVOD.....	8
2 VYMEZENÍ POJMŮ: ZKRÁCENÉ PŘÍPRAVNÉ ŘÍZENÍ, ZJEDNODUŠENÉ ŘÍZENÍ PŘED SOUDEM	9
2.1 ZKRÁCENÉ PŘÍPRAVNÉ ŘÍZENÍ.....	9
2.2 ZJEDNODUŠENÉ ŘÍZENÍ PŘED SOUDEM.....	10
2.3 SYSTEMATICKÉ ZAŘAZENÍ ZKRÁCENÉHO PŘÍPRAVNÉHO ŘÍZENÍ A ZJEDNODUŠENÉHO ŘÍZENÍ PŘED SOUDEM V TRESTNÍM ŘÁDU	10
3 ZJEDNODUŠENÉ FORMY TRESTNÍHO ŘÍZENÍ NA ÚZEMÍ ČESKÉ REPUBLIKY V RÁMCI ZÁKONA Č.141/1961 SB.....	12
3.1 ZÁKON Č. 141/1961 SB., O TRESTNÍM ŘÍZENÍ SOUDNÍM	12
3.2 NOVELA TRESTNÍHO ŘÁDU Č. 57/1965 SB.....	12
3.3 NOVELA TRESTNÍHO ŘÁDU Č.149/1969 SB.....	12
3.4 NOVELA TRESTNÍHO ŘÁDU Č.178/1990 SB.....	13
3.5 NOVELA TRESTNÍHO ŘÁDU Č. 558/1991 SB.....	13
3.6 NOVELA TRESTNÍHO ŘÁDU Č.292/1993 SB.....	13
3.7 NOVELA TRESTNÍHO ŘÁDU Č. 152/1995 SB.....	13
3.8 NOVELA TRESTNÍHO ŘÁDU Č. 166/1998 SB.....	13
3.9 NOVELA TRESTNÍHO ŘÁDU Č.265/2001 SB.....	13
3.10 NOVELA TRESTNÍHO ŘÁDU Č. 274/2008 SB.....	15
3.11 NOVELA TRESTNÍHO ŘÁDU Č. 459/2011 SB.....	15
4 ÚSTAVNÍ PRINCIPY A ZÁKLADNÍ ZÁSADY TRESTNÍHO ŘÍZENÍ V SOUVISLOSTI SE ZKRÁCENÝM PŘÍPRAVNÝM ŘÍZENÍM A ZJEDNODUŠENÝM ŘÍZENÍM PŘED SOUDEM.....	16
4.1 ZKRÁCENÉ PŘÍPRAVNÉ ŘÍZENÍ.....	17
4.1.1 Zásada veřejnosti, ústnosti a bezprostřednosti.....	18
4.1.2 Zásada řádného zákonného procesu	18
4.1.3 Zásada oficiality	19
4.1.4 Zásada legality	19
4.1.5 Zásada vyhledávací.....	20
4.1.6 Zásada obžalovací	20
4.1.7 Zásada zjištění skutkového stavu věci, o němž nejsou důvodné pochybnosti.....	20
4.1.8 Zásada zajištění práva na obhajobu	21
4.2 ZJEDNODUŠENÉ ŘÍZENÍ PŘED SOUDEM.....	21

4.2.1	<i>Zásada bezprostřednosti</i>	22
4.2.2	<i>Zásada rychlého procesu</i>	22
4.2.3	<i>Zásada zjištění skutkového stavu bez důvodných pochybností</i>	22
4.2.4	<i>Zásada vyhledávací</i>	22
4.2.5	<i>Zásada veřejnosti</i>	23
5	PLATNÁ PRÁVNÍ ÚPRAVA ZKRÁCENÉHO PŘÍPRAVNÉHO ŘÍZENÍ	24
5.1	PODMÍNKY PRO KONÁNÍ ZKRÁCENÉHO PŘÍPRAVNÉHO ŘÍZENÍ.....	24
5.2	LHŮTA KE SKONČENÍ ZKRÁCENÉHO PŘÍPRAVNÉHO ŘÍZENÍ	27
5.3	ORGÁNY ČINNÉ VE ZKRÁCENÉM PŘÍPRAVNÉM ŘÍZENÍ.....	31
5.4	ZAHÁJENÍ A PRŮBĚH ZKRÁCENÉHO PŘÍPRAVNÉHO ŘÍZENÍ	32
5.4.1	<i>Zahájení zkráceného přípravného řízení</i>	32
5.4.2	<i>Průběh zkráceného přípravného řízení</i>	33
5.5	PODEZŘELÝ VE ZKRÁCENÉM PŘÍPRAVNÉM ŘÍZENÍ A JEHO PRÁVA	34
5.6	VYŘÍZENÍ VĚCI VE ZKRÁCENÉM PŘÍPRAVNÉM ŘÍZENÍ	35
5.6.1	<i>Vyřízení věci policejním orgánem</i>	35
5.6.2	<i>Vyřízení věci státním zástupcem</i>	36
5.7	ZHODNOCENÍ VYUŽÍVÁNÍ ZKRÁCENÉHO PŘÍPRAVNÉHO ŘÍZENÍ	39
6	PLATNÁ PRÁVNÍ ÚPRAVA ZJEDNODUŠENÉHO ŘÍZENÍ PŘED SOUDEM	40
6.1	PŘEDPOKLADY PRO KONÁNÍ ZJEDNODUŠENÉHO ŘÍZENÍ PŘED SOUDEM.....	40
6.2	ZAHÁJENÍ ZJEDNODUŠENÉHO ŘÍZENÍ PŘED SOUDEM	41
6.2.1	<i>Přezkoumání návrhu na potrestání</i>	42
6.2.2	<i>Rozhodnutí po přezkumu návrhu na potrestání</i>	42
6.3	PRŮBĚH ZJEDNODUŠENÉHO ŘÍZENÍ	44
6.3.1	<i>Typy zjednodušeného řízení před soudem</i>	45
6.3.2	<i>Hlavní líčení v nepřítomnosti obviněného</i>	48
6.4	DOKAZOVÁNÍ VE ZJEDNODUŠENÉM ŘÍZENÍ PŘED SOUDEM	48
6.5	ROZHODOVÁNÍ VE ZJEDNODUŠENÉM ŘÍZENÍ PŘED SOUDEM	48
6.5.1	<i>Zjednodušený písemný rozsudek</i>	49
6.5.2	<i>Trestní příkaz</i>	50
6.6	MOŽNOST PŘEZKUMU ROZHODNUTÍ.....	52
6.6.1	<i>Odpor</i>	52
6.7	ZHODNOCENÍ VYUŽÍVÁNÍ ZJEDNODUŠENÉHO ŘÍZENÍ PŘED SOUDEM	54
7	ZÁVĚR	56
	PŘÍLOHA Č. 1	57

Seznam použitých zkratk

EÚLP	Evropská úmluva o ochraně lidských práv a základních svobod
Ústava	Ústava České republiky (ústavní zákon č. 1/1993 Sb., ve znění ústavního zákona č. 347/1997 Sb., ústavního zákona č. 300/2000 Sb., ústavního zákona č. 395/2001 Sb., ústavního zákona č.395/2001 Sb., ústavního zákona č. 515/2002 Sb., ústavního zákona č. 448/2001 Sb., ústavního zákona č. 71/2012 Sb.)
LZPS	Listina základních práv a svobod, vyhlášená předsednictvem České národní rady dne 16. 12. 1992 jako součást ústavního pořádku České republiky (č. 2/1993 Sb.), ve znění ústavního zákona č. 162/1998 Sb.
TrŘ	Zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád), ve znění pozdějších předpisů
TrZ	Zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů
ZSM	Zákon č. 218/2003 Sb., o odpovědnosti mládeže za protiprávní činy a o soudnictví ve věcech mládeže a o změně některých zákonů (zákon o soudnictví ve věcech mládeže), ve znění pozdějších předpisů
ZPŘ	zkrácené přípravné řízení
ČR	Česká republika
BIS	Bezpečnostní informační služba
OČTR	orgány činné v trestním řízení
ZŘ	zjednodušené řízení
GIBS	Generální inspekce bezpečnostních sborů

1 Úvod

V průběhu mého studia jsem měla možnost opakovaně vykonávat odbornou praxi jednak na Okresním státním zastupitelství v Bruntále, jednak na Okresním soudu v Bruntále. Vzhledem k pochopení vedení obou justičních složek, ale i ochotě jednotlivých státních zástupců a soudců, jsem měla možnost nahlédnout do jejich praxe a snad i blíže pochopit její problematiku. I z tohoto důvodu jsem našla bližší vztah k trestnímu právu a jeho uplatňování v praxi. Pro svou diplomovou práci jsem si vybrala téma Zkrácené přípravné řízení a zjednodušené řízení před soudem, protože v současnosti se právě tento typ řízení zásadním způsobem podílí na vyřizování většiny trestních případů.

Ve své práci bych chtěla poukázat na historické souvislosti zavedení zkráceného přípravného řízení a zjednodušeného řízení před soudem, na vývoj těchto typů řízení po roce 1990 a také podrobně popsat jejich zákonné možnosti i omezení. Na závěr jednotlivých kapitol týkajících se jednak zkráceného přípravného řízení a jednak zjednodušeného řízení před soudem bych pak chtěla prezentovat i svůj pohled na potřebnost či nepotřebnost změn současné platné právní úpravy ve vztahu k těmto typům řízení.

Při psaní své diplomové práce vycházím z celé řady odborných publikací a článků, což je dokladem toho, že se jedná o neustále aktuální a za poměrně krátkou dobu své existence již několikrát novelizované téma. Diplomovou práci píši podle právního stavu platného a účinného ke dni 1. listopadu 2013. Při zpracování diplomové práce používám především metodu analýzy odborné literatury, článků a judikatury a metodu popisu s cílem podat ucelený odborný pohled na zkrácené přípravné řízení a zjednodušené řízení před soudem jako instituty trestního práva.

S ohledem na stanovený rozsah diplomové práce nelze celou problematiku zkráceného přípravného řízení a zjednodušeného řízení před soudem pojmut do detailu. Z tohoto důvodu se snažím kromě obecné charakteristiky vyzdvihnout také nejzásadnější otázky obou institutů a poukázat na v budoucnu možné další novelizace, které by mohly přispět k jejich ještě častějšímu využívání.

2 Vymezení pojmů: zkrácené přípravné řízení, zjednodušené řízení před soudem

2.1 Zkrácené přípravné řízení

Institut zkráceného přípravného řízení zavedla s účinností od 1.1.2002 jako jednu z forem přípravného řízení novela trestního řádu provedená zákonem č. 265/2001 Sb. Právní úpravu zkráceného přípravného řízení nalezneme v hlavě desáté v druhé části trestního řádu v sedmém oddílu, a to konkrétně v paragrafech 179a- 179h. Jedná se o zcela samostatnou a speciální úpravu. Ze zásady speciality vyplývá, že pokud jsou splněny podmínky pro konání zkráceného přípravného řízení, má se tato forma přípravného řízení konat.¹

Obecně je trestní řízení v naší republice příkladem evropského kontinentálního procesu, který je charakteristický existencí předsoudního stádia – v trestním řádu označovaného jako přípravné řízení.² Tento pojem je v trestním řádu přímo definován. Legální definice v ustanovení §12 odstavce 10 trestního řádu vymezuje přípravné řízení jako: „... úsek řízení podle tohoto zákona od sepsání záznamu o zahájení úkonů trestního řízení nebo provedení neodkladných a neopakovatelných úkonů, které mu bezprostředně předcházejí, a nebyly-li tyto úkony provedeny, od zahájení trestního stíhání do podání obžaloby, postoupení věci jinému orgánu nebo zastavení trestního stíhání, anebo do rozhodnutí či vzniku jiné skutečnosti, jež mají účinky zastavení trestního stíhání před podáním obžaloby, zahrnující objasňování a prověřování skutečností nasvědčujících tomu, že byl spáchán trestný čin, a vyšetřování.“

Zkrácené přípravné řízení je pak jednou z forem přípravného řízení, kdy každá z forem těchto řízení se liší podmínkami, za kterých ji lze konat, také rozsahem dokazování a způsobem ukončení přípravného řízení.³ Lze tedy říci, že uvedená forma přípravného řízení je zvláštním způsobem postupu před zahájením trestního stíhání.

Hlavním smyslem je především urychlení předsoudního stádia a rychlý přechod věci do stádia řízení před soudem. Toto řízení je určeno pro řešení méně závažných deliktů, kdy pachatel trestného činu je přistižen při činu nebo bezprostředně poté a jsou dány předpoklady

¹ JELÍNEK, Jiří a kol. *Trestní právo procesní*. 3.vydání. Praha: Leges, 2013, s. 552.

² Tamtéž, s. 494.

³ Tamtéž, s. 501.

pro objasnění věci ve lhůtě několika dnů.⁴ Jde tedy především o projev zásady rychlosti trestního řízení. Zkrácené přípravné řízení je možné konat pouze za jasně vymezených zákonných podmínek, které budou také níže rozebrány.

2.2 Zjednodušené řízení před soudem

Zjednodušené řízení před soudem, navazující na zkrácené přípravné řízení, bylo do našeho trestního řádu zavedeno s účinností od 1. 1. 2002 novelou, a to konkrétně zákonem č. 265/2001 Sb.

Toto řízení je koncipováno jako maximálně jednoduché a neformální, aby se jeho zrychlení projevilo nejen u orgánů přípravného řízení, ale i v řízení před soudem.⁵ Jak bylo zmíněno, zrychlení se týká nejen řízení před soudem, ale také přípravného řízení, na nějž navazuje právě zjednodušené řízení před soudem. Obě tyto fáze se podmiňují.

Zjednodušené řízení musíme chápat jako relativně samostatný typ řízení před samosoudcem, které se liší zejména svým zahájením, kterým je podání návrhu na potrestání a také úzkou souvislostí právě se zkráceným přípravným řízením.⁶

Pro konání zjednodušeného řízení před soudem, konaném samosoudcem, jsou stanoveny podmínky, které musí být splněny kumulativně. Veškeré tyto podmínky budou dále rozebrány. Jedním z předpokladů je také zbavení této fáze soudního trestního řízení složitých a formálních úkonů, které celý proces zdržují. Jak vyplývá ze samotného ustanovení trestního řádu, samosoudci náleží všechna práva a povinnosti, které jsou v něm vymezeny. Uvedené řízení koná samosoudce, který působí pouze u okresních soudů.

2.3 Systematické zařazení zkráceného přípravného řízení a zjednodušeného řízení před soudem v trestním řádu

Institut zkráceného přípravného řízení nalezneme v části druhé hlavy desáté trestního řádu, konkrétně v paragrafech 179a - 179f. Umístění tohoto institutu právě do desáté hlavy je logické, jelikož navazuje na ustanovení o přípravném řízení obecně a vzhledem ke své specifické povaze a charakteristickým pojmům je dle mého názoru vhodné jeho samostatné umístění do vlastního oddílu.

⁴ PIPEK, Jiří. In MUSIL, Jan, KRATOCHVÍL, Vladimír, ŠÁMAL, Pavel a kol. *Kurs trestního práva. Trestní právo procesní*. 3. přeprac. a dopl.vydání. Praha: C.H. Beck, 2007. s. 625.

⁵ Tamtéž, s. 728.

⁶ Tamtéž.

Zjednodušené řízení, které navazuje na zkrácené přípravné řízení je zařazeno do oddílu pátého hlavy dvacáté trestního řádu pojednávající o řízení před samosoudcem.⁷ Je zahrnut mezi zvláštní způsoby řízení, kterými jsou mimo jiné i odklony, představující alternativu standardního trestního řízení.

⁷ ŠÁMAL, Pavel. In MUSIL a kol.: *Kurs trestního práva...*, s. 728.

3 Zjednodušené formy trestního řízení na území České republiky v rámci zákona č.141/1961 Sb.

Právní úprava vykazující prvky zjednodušené formy trestního řízení se na území dnešní České republiky formovala postupně, především v důsledku historicko-politické situace. Nejvýznamnějším právním předpisem, který vznikl pod velkým časovým tlakem, ve stínu vytvoření nové ústavy z roku 1960, která měla kodifikovat “socialistické zřízení”, je bezesporu zákon č.141/1961 Sb., trestní řád, který ve značně obměněné a mnohokrát novelizované podobě platí dodnes. V následující kapitole přináším chronologický přehled nejdůležitějších novelizací, které měly vliv právě na vývoj institutu ZPŘ a ZŘ před soudem tak, jak je známe v současné době.

3.1 Zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním

Zákon č.141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád) s instituty ZPŘ ani ZŘ před soudem ve své původní podobě nepočítal. Trestní řád však zakotvil přípravné řízení, které bylo upraveno jako tzv. silné přípravné řízení.⁸ Na druhou stranu bylo ovšem konstatováno, že přípravné řízení má ve vztahu k řízení před soudem pouze funkci předběžnou a soud v hlavním líčení rozhodne na základě jednání vycházejícího ze zásady ústnosti a bezprostřednosti. I přesto však bylo přípravné řízení chápáno jako stěžejní část procesu. Šlo o jakousi „generální zkoušku na hlavní líčení.“⁹

3.2 Novela trestního řádu č. 57/1965 Sb.

Zákon č. 57/1965 Sb. přinesl změny v rámci přípravného řízení. Byly zavedeny jeho dvě formy – vyhledávání a vyšetřování. Nově bylo tedy upraveno vyhledávání, které dříve chybělo. Vyhledávání bylo méně formální stádium, do určité míry zjednodušená forma přípravného řízení, která se týkala jen vymezené skupiny trestných činů.¹⁰

3.3 Novela trestního řádu č.149/1969 Sb.

Tato novela trestního řádu upravila novou formu předsoudního stadia - objasňování a

⁸ RŮŽIČKA, Miroslav. *Veřejná žaloba a orgány konající přípravné řízení v ČR*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2005, s. 219.

⁹ RŮŽIČKA, Miroslav. *Přípravné řízení a stádium projednávání trestní věci v řízení před soudem*. 1. vydání. Praha: LexisNexis CZ s. r. o., 2005, s. 69.

¹⁰ RŮŽIČKA: *Veřejná žaloba a orgány konající...*, s. 231.

postup při soudním projednávání přečinů, zavedených zákonem č. 150/1969 Sb., byl zaveden i institut řízení před samosoudcem.

3.4 Novela trestního řádu č.178/1990 Sb.

Novela č.178/1990 Sb. je pro účely této práce významná pouze tím, že na jejím základě došlo ke zrušení výše popsané formy předsoudního stádia, a to objasňování.

3.5 Novela trestního řádu č. 558/1991 Sb.

Novela TrŘ č. 558/1991 Sb. provedla závažné změny zejména v úpravě vazby. Ohledně stadia přípravného řízení je možno poukázat na nově vložené ustanovení §26 TrŘ, které stanovilo, že ustanovení o věcné a místní příslušnosti soudů se měla použít přiměřeně také v případě, pokud soud vykonával úkony v přípravném řízení.

3.6 Novela trestního řádu č.292/1993 Sb.

Novela z roku 1993 se podstatně dotkla koncepce přípravného řízení. Byla zde vyjádřena tendence posílit soudní řízení a snížit váhu přípravného řízení. Zjednodušit je a odformalizovat. Těžiště dokazování bylo přeneseno do hlavního líčení a zároveň byl v přípravném řízení omezen rozsah dokazování.¹¹

3.7 Novela trestního řádu č. 152/1995 Sb.

Novela z roku 1995 navazovala na novelu z roku 1993. Vzájemného poměru přípravného řízení a řízení před soudem nebo forem přípravného řízení se však nijak nedotkla.

3.8 Novela trestního řádu č. 166/1998 Sb.

Novela TrŘ provedená zákonem č. 166/1998 Sb. se výrazně dotkla úpravy prověřování. Státnímu zástupci byla poskytnuta oprávnění, která měla výrazně posílit jeho postavení ve stadiu před přípravným řízením.¹²

3.9 Novela trestního řádu č.265/2001 Sb.

Jednou z nejvýznamnějších změn, kterou přinesla novela trestního řádu provedená zákonem č. 265/2001 Sb., je nové vymezení přípravného řízení a jeho forem. Do té doby jednotná struktura předsoudního stádia trestního řízení byla touto novelou diferencována v závislosti na závažnosti, resp. společenské škodlivosti činu, který je jeho předmětem,¹³ na:

¹¹ RŮŽIČKA: *Veřejná žaloba a orgány konající...*, s. 236.

¹² RŮŽIČKA: *Veřejná žaloba a orgány konající...*, s. 266.

¹³ ŠÁMAL, Pavel. In ŠÁMAL, Pavel a kol. *Trestní řád komentář – díl II.* 7. vydání. Praha: C. H. Beck, 2013, s. 2334.

- a) standardní přípravné řízení (které se koná v zásadě o všech trestných činech),
- b) rozšířené přípravné řízení (které spočívá ve vyšetřování trestných činů, o nichž koná řízení v prvním stupni krajský soud),¹⁴
- c) zkrácené přípravné řízení (které se fakultativně koná v případech upravených v §179a odst. 1 TrŘ, není-li zde některá z překážek, které jeho konání brání).

Důležitým v této novele bylo také reálné, nikoli pouze formální přenesení těžiště dokazování z přípravného řízení do stádia projednávání věci před soudem, byť nadále české trestní řízení zůstává kontinentálním typem procesu.¹⁵ Rozsah dokazování je v přípravném řízení po novele výrazně užší.

Na základě novely č. 265/2001 Sb. s účinností od 1. 1. 2002 byl do českého trestního procesu zaveden nový způsob trestního řízení – zkrácené přípravné řízení a na něj navazující zjednodušené řízení konané před soudem prvního stupně. Jak uvádí Jan Sladký ve svém článku “Zkrácené přípravné řízení”, užití tohoto institutu není fakultativní, ale trestní řád od prvopočátku jeho existence obligatorně stanovil, že ZPŘ se koná, nikoli může konat, o trestných činech, o nichž přísluší konat řízení v prvním stupni okresnímu soudu a na které zákon stanoví trest odnětí svobody, jehož horní hranice nepřevyšuje tři léta, přičemž dalším významným limitem je to, že zkrácené přípravné řízení musí být ukončeno v zákonem stanovené lhůtě dvou týdnů. Počátek této lhůty byl ve znění této novely určen okamžikem, kdy policejní orgán obdržel trestní oznámení nebo jiný podnět k trestnímu stíhání. Takto stanovený počátek běhu lhůty však výrazně zúžil použití ZPŘ, neboť jeho aplikaci umožňoval jen v těch trestních věcech, u kterých mohl policejní orgán postupovat podle ustanovení o postupu před zahájením trestního stíhání pouze dva týdny od své první povědomosti o spáchání trestného činu, a to včetně vyčlenění určitého časového úseku pro státního zástupce za účelem vyhotovení návrhu na potrestání a jeho předání soudu.¹⁶

Taková úprava v podstatě umožnila užívat ZPŘ skutečně jen u trestné činnosti, která jednak nevyžadovala žádné rozsáhlé a časově náročné opatřování důkazních prostředků a jednak u trestné činnosti, při níž byl pachatel přistižen přímo při jejím páčání, samozřejmě za splnění zákonných podmínek pro konání takového řízení, čímž byly podstatně a výrazně omezeny možnosti, které v sobě tento institut skrýval.

¹⁴ JELÍNEK: *Trestní právo procesní*, s. 501.

¹⁵ RŮŽIČKA: *Přípravné řízení a stadium...*, s. 121.

¹⁶ SLADKÝ, Jan. Zkrácené přípravné řízení. *Státní zastupitelství*, 2009, č. 12, s. 28-30.

3.10 Novela trestního řádu č. 274/2008 Sb.

V důsledku nevyhovující výše zmíněné úpravy počátku běhu lhůty došlo k další novelizaci institutu ZPŘ. Za počátek běhu lhůty dvou týdnů začal být nově považován okamžik, kdy policejní orgán sdělil podezřelému, že spáchání jakého skutku je podezřelý a jaký trestný čin je v tomto skutku spatřován, tedy od sdělení podezření.

Touto změnou trestního řádu došlo k umožnění vést ZPŘ vesměs o všech trestných činech s horní hranicí trestu odnětí svobody tři léta, tedy i u těch, u nichž může jejich prověřování na rozdíl od předchozí úpravy trvat jakkoliv dlouhou dobu. Pouze mezi okamžikem sdělení podezření a podáním návrhu na potrestání nesmí uběhnout doba delší dvou týdnů, případně státním zástupcem prodloužená o dalších deset dnů.¹⁷

Jak uvedl Jan Sladký ve svém příspěvku v časopise *Státní zastupitelství*, touto novelou byl na všech státních zastupitelstvích otevřen nebývalý prostor pro systémové vedení ZPŘ u většiny nápadu trestné činnosti se známým pachatelem.¹⁸

3.11 Novela trestního řádu č. 459/2011 Sb.

K 1. 1. 2012 nabyla účinnosti novela trestního řádu provedená zákonem č. 459/2011 Sb. Od tohoto okamžiku je možné vést zkrácené přípravné řízení u trestných činů se sazbou odnětí svobody do 5 let.

¹⁷ SLADKÝ, Jan. Zkrácené přípravné řízení. *Státní zastupitelství*, 2009, č. 12, s. 28-30.

¹⁸ Tamtéž.

4 Ústavní principy a základní zásady trestního řízení v souvislosti se zkráceným přípravným řízením a zjednodušeným řízením před soudem

V této kapitole se zabývám jak zkráceným přípravným řízením, tak i zjednodušeným řízením před soudem v souvislosti s limity ústavního charakteru (ústavními principy) a také v souvislosti se samotnými zásadami trestního řízení. Jak uvádí P.Šámal i M.Růžička¹⁹, mimořádný význam pro stanovení základních zásad trestního řízení v demokratické společnosti má ústava. Skoro všechny psané ústavy se určitým způsobem snaží regulovat trestní proces, který se vzhledem ke své povaze vždy dotýká základních občanských práv a svobod, přičemž hlavním bodem je především poskytnutí záruk pro uplatnění obhajoby obviněného, záruky spravedlivého procesu, ale také ustanovení o postavení a úloze soudů a veřejné žaloby.²⁰ Podrobně je potom celé trestní řízení upraveno v příslušných kodexech, jejichž východiskem jsou samozřejmě Ústava, Listina základních práv a svobod a s ohledem na čl. 10 Ústavy i mezinárodní smlouvy, jimiž je Česká republika vázána.²¹

V trestním řízení jako celku se dle P.Šámala²² především uplatňují tři stěžejní obecné ústavní zásady, které zároveň stanoví nejobecnější limity v trestním řízení. Jmenovitě se pak jedná o zásadu, že každý může činit, co není zákonem zakázáno, a nikdo nesmí být nucen činit, co zákon neukládá²³. Dále sem lze zařadit zásadu, že povinnosti mohou být ukládány toliko na základě zákona a v jeho mezích a jen při zachování základních práv a svobod²⁴ a v neposlední řadě také zásadu, která říká, že při používání ustanovení o mezích základních práv a svobod musí být šetřeno jejich podstaty a smyslu, přičemž taková omezení nesmějí být zneužívána k jiným účelům, než pro které byla stanovena.²⁵ Zároveň nesmíme opomenout, že orgány činné v trestním řízení smějí státní moc ve vztahu k fyzickým i právnickým osobám uplatňovat jen v případech a v mezích stanovených zákonem a jen způsobem, který stanoví zákon.²⁶

¹⁹ RŮŽIČKA: *Veřejná žaloba a orgány konající...*, s. 16.

²⁰ Tamtéž.

²¹ Tamtéž.

²² ŠÁMAL, Pavel. In MUSIL a kol.: *Kurs trestního práva...*, s. 83.

²³ čl. 2 odst. 3 ústavní zákon č. 2/1993 Sb., Listina základních práv a svobod, ve znění pozdějších předpisů a čl. 2 odst. 4 ústavní zákon č. 1/1993 Sb., Ústava České republiky, ve znění pozdějších předpisů.

²⁴ čl. 4 odst. 1 ústavní zákon č. 2/1993 Sb., Listina základních práv a svobod, ve znění pozdějších předpisů.

²⁵ čl. 4 odst. 4 ústavní zákon č. 2/1993 Sb., Listina základních práv a svobod, ve znění pozdějších předpisů.

²⁶ čl. 2 odst. 2 ústavní zákon č. 2/1993 Sb., Listina základních práv a svobod, ve znění pozdějších předpisů a čl. 2

Pro další výklad je důležité rozlišení na ústavní principy a základní zásady trestního řízení. Ústavní principy s ohledem na to, že ústavní právo upravuje jen zcela zásadní otázky právní regulace, což se plně vztahuje i na oblast trestního práva procesního, mohou být oproti základním zásadám trestního řízení užší.²⁷ Jak uvádí J. Jelínek²⁸, skutečnost, že některé ze základních zásad trestního řízení LZPS povyšuje do roviny ústavní, zdůrazňuje jejich zvláštní význam pro výkon spravedlnosti v právním státě. Mnohé ze zásad uvedených v trestním řádu jsou také uvedeny v mezinárodních dokumentech o lidských právech, zejména v Mezinárodním paktu o občanských a politických právech a Úmluvě o ochraně lidských práv a základních svobod. Dále je třeba si uvědomit, že ne všechny základní zásady trestního řízení se uplatňují ve všech stádiích trestního řízení. Nejdůsledněji se tyto základní zásady uplatňují až v hlavním líčení před soudem, ve kterém leží těžiště trestního řízení. Základní zásady trestního řízení tvoří vnitřně jednotný systém, a proto je třeba je používat ve vzájemných souvislostech.

4.1 Zkrácené přípravné řízení

V rámci ZPŘ, jakožto druhu přípravného řízení se uplatňují ústavní principy, které jsou blíže rozvedeny a konkretizovány na podmínky trestního řízení příslušnými ustanoveními trestního řádu. Mezi ústavní principy, ovládající přípravné řízení můžeme zařadit:

- možnost trestního stíhání jen v řádném zákonném procesu
- presumpci nevinny
- právo na poskytnutí právní pomoci, obhajoby a na odepření výpovědi
- rovnost před zákonem a rovnost účastníků před soudem
- zákaz opětovného odsouzení za tentýž čin – skutek (zásada “ne bis in idem”)
- zákonné stanovení trestných činů a trestů a dalších újem na právech nebo majetku za ně ukládaných
- posuzování trestnosti a ukládání trestů podle zákona účinného v době, kdy byl čin spáchán, přičemž pozdějšího zákona je možno použít, jestliže je to pro pachatele příznivější
- právo na soudní ochranu práv.²⁹

odst. 1, 3 ústavní zákon č. 1/1993 Sb, Ústava České republiky, ve znění pozdějších předpisů.

²⁷ RŮŽIČKA: *Veřejná žaloba a orgány konající...*, s. 18.

²⁸ JELÍNEK: *Trestní právo procesní...*, s. 122.

²⁹ ŠÁMAL, Pavel. In ŠÁMAL, Pavel a kol. *Přípravné řízení trestní*. Praha: C. H. Beck, 2003, s. 45-46.

Charakteristické prvky ZPŘ se projevují až v základních zásadách trestního řízení. Typickou a na první pohled viditelnou zásadou, která se naplno projevuje v institutu ZPŘ je **zásada rychlosti řízení**. Níže se pokusím rozebrat, zda jsou v rámci ZPŘ zajišťovány i další zásady trestního řízení a především vyzdvihnout jednotlivá specifika. V rámci ZPŘ totiž dochází ke střetu dvou požadavků, a to zachování všech zásad trestního řízení na straně jedné a zároveň požadavku co nejrychlejšího a nejúčinnějšího zjištění okolností nutných k postavení obviněného před soud na straně druhé.

4.1.1 Zásada veřejnosti, ústnosti a bezprostřednosti

Zásada veřejnosti se nemůže ve ZPŘ a ani v přípravném řízení obecně plně uplatnit, protože to je z povahy věci neveřejné, a proto je tato zásada formulována pouze pro řízení před soudem. Jak uvádí P.Šámal³⁰, je třeba si uvědomit, že tato zásada v přípravném řízení nemá povahu výjimky, ale je přizpůsobena povaze a účelu tohoto stadia. Neveřejnost přípravného řízení je dle teorie zdůvodněna dvěma argumenty. První spočívá v tom, že až do doby než budou provedeny a podchyceny důkazy, je třeba zabránit tomu, aby je pachatel trestného činu nebo jeho pomocníci mohli ničit, poškozovat či jinak negativně ovlivňovat. Druhým argumentem je fakt, že v přípravném řízení je třeba zvýšenou měrou dbát na ochranu dobrého jména a pověsti obviněného.³¹

Také zásady ústnosti a bezprostřednosti zakotvené v § 2 odst. 11 a 12 TrŘ mají podle své výslovné formulace význam pouze pro soudy. Ve všech druzích přípravného řízení se tedy uplatňují jen omezeně a zprostředkovaně.

4.1.2 Zásada řádného zákonného procesu

Tato zásada je zakotvena již na ústavněprávní úrovni v článku 8 odst. 2 LZPS, kde je stanoveno, že nikdo nesmí být stíhán nebo zbaven svobody jinak než z důvodů a způsobem, který stanoví zákon. Na toto ústavněprávní vymezení navazuje úprava v § 2 odst. 1 TrŘ, která říká, že nikdo nemůže být stíhán jinak než ze zákonných důvodů a způsobem, který stanoví TrŘ. Tato zásada je nadřazena požadavku či přesněji jednomu z cílů trestního procesu, kterým je pravdivé zjištění skutkového stavu věci, o němž nejsou důvodné pochybnosti. Pro přípravné řízení a tím pádem i pro ZPŘ z této zásady vyplývá, že od počátku bezvýjimečně platí, že důkazy musí být opatřovány i prováděny v souladu se zákonem.³² V této souvislosti je nutné upozornit na úzkou souvislost a návaznost jednotlivých stadií trestního řízení a

³⁰ ŠÁMAL, Pavel. In ŠÁMAL, Pavel a kol. *Přípravné řízení trestní*. Praha: C. H. Beck, 2003, s. 45.

³¹ MUSIL, Jan. In MUSIL a kol.: *Kurs trestního práva...*, s. 543.

³² RŮŽIČKA: *Veřejná žaloba a orgány konající...*, s. 20.

využitelnosti výsledků přípravného řízení ve stadiu projednání trestní věci v řízení před soudem. Touto problematikou se zabýval Ústavní soud ve svém nálezu³³, ve kterém poukazuje na to, že jakkoli trestní řízení, jehož základní zásady jsou uvedeny v § 2 TrŘ, je členěno do několika fází, nemůže žádná z těchto fází být posuzována izolovaně. Trpí-li tedy například přípravné řízení nezhojitelnými vadami, nemůže ani řízení před soudem, pokud se s těmito vadami buď vůbec, nebo náležitým způsobem nevypořádalo, splňovat podmínky nestranného a spravedlivého procesu ve smyslu čl. 36 odst. 1 LZPS a čl. 6 EÚLP.³⁴

Významnou roli při dodržování této zásady má v rámci přípravného řízení státní zástupce, který vykonává dozor nad zákonností přípravného řízení a který je k výkonu tohoto dozoru vybaven významnými oprávněními.

4.1.3 Zásada oficiality

Zásada oficiality je obecně upravena v § 2 odst. 4. TrŘ a vyjadřuje, že orgány činné v trestním řízení, jestliže trestní řád nestanoví něco jiného, provádí úkony v trestním řízení na základě své úřední povinnosti.³⁵ Pro přípravné řízení je formulována na více místech, což ještě podtrhuje její naléhavost. Její konkretizaci představuje povinnost uložená státnímu zástupci a policejnímu orgánu spočívající v požadavku, organizovat svou činnost tak, aby účinně přispívali k včasnosti a důvodnosti trestního stíhání.³⁶ Dále je policejní orgán povinen učinit všechna potřebná šetření a opatření k odhalení trestného činu, ke zjištění pachatele a k předcházení trestné činnosti.³⁷ V neposlední řadě k zásadě oficiality řadíme ustanovení §158 odst. 2 TrŘ, kdy policejní orgán a státní zástupce jsou povinni přijímat trestní oznámení a dle § 160 odst. 1 TrŘ je policejní orgán při splnění zákonných podmínek povinen neprodleně zahájit trestní stíhání. Kromě těchto výslovných ustanovení zákona lze dovodit, že také další postup přípravného řízení se má vyznačovat spontánní iniciativou a aktivitou policejního orgánu a státního zástupce.³⁸

4.1.4 Zásada legality

Podle zásady legality zakotvené v ustanovení § 2 odst. 3 TrŘ je státní zástupce povinen stíhat všechny trestné činy, o nichž se dozví, pokud zákon nebo vyhlášená mezinárodní smlouva, kterou je ČR vázána, nestanoví jinak. Vždy je ovšem nutné, aby byly splněny zákonné důvody pro to, aby státní zástupce mohl někoho stíhat pro spáchání trestného

³³ nález Ústavního soudu ze dne 6. 3. 2000, sp. zn. IV. ÚS 615/99.

³⁴ RŮŽIČKA: *Veřejná žaloba a orgány konající...*, s. 21.

³⁵ ŠÁMAL, Pavel. In ŠÁMAL a kol.: *Přípravné řízení...*, s. 55.

³⁶ §157 odst. 1 zákon č. 141/1961 Sb., trestní řád, ve znění pozdějších předpisů.

³⁷ §158 odst. 1 zákon č. 141/1961 Sb., trestní řád, ve znění pozdějších předpisů.

³⁸ MUSIL, Jan. In MUSIL a kol.: *Kurs trestního práva...*, s. 541.

činu. Tato zásada je charakteristickou zásadou přípravného řízení. Státní zástupce ji realizuje v případě ZPŘ podáním návrhu na potrestání.³⁹

4.1.5 Zásada vyhledávací

Zásada vyhledávací upravena v § 2 odst. 5 TrŘ se i ve ZPŘ aplikuje při vyhledávání důkazů a zahrnuje v sobě také povinnost, aby orgány činné v trestním řízení stejně pečlivě i bez návrhu stran objasňovaly okolnosti ve prospěch i v neprospěch osoby, proti níž se řízení vede.⁴⁰ Pro tuto zásadu je typické, že se neuplatňuje stejnou měrou ve všech stádiích trestního řízení. V plném rozsahu se uplatňuje právě v předsoudním stadiu trestního řízení – v přípravném řízení.⁴¹

4.1.6 Zásada obžalovací

Základním důsledkem zásady obžalovací je rozdělení procesních funkcí mezi různé procesní subjekty. Z tohoto pohledu se v přípravném řízení zásada obžalovací neuplatňuje. Dle J. Jelínka⁴² přípravné řízení není koncipováno jako řízení sporné, kontradiktorní, založené na soupeření stran. Pro přípravné řízení je typický dvoustranný procesní vztah mezi orgánem konajícím řízení na straně jedné a obviněným na straně druhé. Nejsou zde tedy alespoň dvě strany, jejichž spor by rozhodoval třetí, na stranách nezávislý subjekt. Na druhou stranu se v odborné literatuře můžeme setkat s názorem, že i ve ZPŘ zásada obžalovací, vyplývající z ustanovení § 2 odst. 8 TrŘ, platí, a to v souvislosti se ZŘ před soudem. Řízení před soudem ve formě ZŘ před samosoudcem je totiž možné výlučně na základě návrhu na potrestání, který u soudu podává státní zástupce.⁴³ Návrh na potrestání pak plní dvě základní funkce. Jeho doručením soudu se zahajuje trestní stíhání a zahajuje se jím také řízení před soudem. K zásadě obžalovací P. Šámal uvádí, že návrh na potrestání ve ZPŘ a na něj navazujícím zjednodušeném řízení před soudem nahrazuje obžalobu, kdy zde plně platí zásada obžalovací. Návrh na potrestání má zcela shodné náležitosti jako obžaloba, s výjimkou odůvodnění.⁴⁴

4.1.7 Zásada zjištění skutkového stavu věci, o němž nejsou důvodné pochybnosti

Tato zásada upravena v § 2 odst. 5 TrŘ (zásada materiální pravdy) je obecně platná pro celé trestní řízení, avšak v přípravném řízení je výrazně modifikována a to ve dvou

³⁹ MUSIL, Jan. In MUSIL: *Kurs trestního práva...*, s. 541.

⁴⁰ SVATOŠ, Roman. Zajišťuje institut zkráceného přípravného řízení základní zásady trestního řízení? *Trestní právo*, 2007, č. 6, s. 3-7.

⁴¹ JELÍNEK: *Trestní právo procesní...*, s. 163.

⁴² JELÍNEK: *Trestní právo procesní...*, s. 498.

⁴³ SVATOŠ, Roman. Zajišťuje institut zkráceného přípravného řízení základní zásady trestního řízení? *Trestní právo*, 2007, č. 6, s. 3-7.

⁴⁴ ŠÁMAL, Pavel. In ŠÁMAL, Pavel a kol. *Trestní řád komentář – díl I. 7.* vydání. Praha: C. H. Beck, 2013, s. 43.

směrech. Prvním rozdílem je, že rozsah zjišťování skutkového stavu je v přípravném řízení menší než v řízení před soudem. Obecně lze tedy říci, že čím pozdější stadium trestního řízení, tím má být dosaženo větší jistoty poznání. Druhým rozdílem je otázka formy zjišťování skutkového stavu v přípravném řízení, která je méně přísná než v řízení před soudem.⁴⁵ V rámci ZPŘ se tato zásada samozřejmě uplatňuje také, ale pouze v rámci daném zvláštní povahou tohoto řízení.

4.1.8 Zásada zajištění práva na obhajobu

Smyslem této zásady je zaručit plnou ochranu zákonných zájmů a práv osoby, proti níž se řízení vede.⁴⁶ Právo na obhajobu je plně respektováno i ve ZPŘ, neboť dle TrŘ má zadržený podezřelý právo zvolit si obhájce a radit se s ním bez přítomnosti třetí osoby již v průběhu zadržení a pokud si podezřelý, který nebude propuštěn ze zadržení, ale bude předán s návrhem na potrestání soudu k provedení zjednodušeného řízení obhájce nezvolí, je třeba mu ho na dobu, po kterou trvají důvody zadržení, ustanovit.⁴⁷ Obhájce je nutno ustanovit i pokud v přípravném řízení vznikl jiný důvod nutné obhajoby.⁴⁸ Názory na použití analogie v souvislosti s nutnou obhajobou u podezřelého ve ZPŘ se mezi odborníky liší. Já osobně se přikláním k názoru Romana Svatoše⁴⁹, který ve svém článku v odborném časopise Trestní právo uvádí, že použití analogie je dle jeho názoru možné. Právo na obhajobu, a to i nutnou, totiž naplňuje limity a záruky, jako je spravedlivý proces, jež vychází mimo jiné z čl. 6 Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod, čl. 14 Mezinárodního paktu o občanských a politických právech a čl. 40 LZPS. Koná-li se ZPŘ proti mladistvému nebo osobě, která je zbavena způsobilosti k právním úkonům nebo je její způsobilost omezena, je třeba, aby mladistvý nebo tato osoba měla obhájce již v tomto stadiu řízení, bez ohledu na to, zda byla zadržena či nikoli.⁵⁰

4.2 Zjednodušené řízení před soudem

Základní zásady trestního řízení jsou zajišťovány i ve zjednodušeném řízení před soudem, i když jsou pro ně typické některé výjimky, které jsou nezbytné vzhledem k zvláštnímu charakteru řízení a které odrážejí odchylky od obecného způsobu řízení. Většina

⁴⁵ MUSIL, Jan. In MUSIL: *Kurs trestního práva...*, s. 543.

⁴⁶ ŠÁMAL, Pavel. In ŠÁMAL a kol.: *Přípravné řízení...*, s. 74.

⁴⁷ § 179b odst. 2 zákon č. 141/1961 Sb., trestní řád, ve znění pozdějších předpisů.

⁴⁸ § 36 zákon č. 141/1961 Sb., trestní řád, ve znění pozdějších předpisů.

⁴⁹ SVATOŠ, Roman. Zajišťuje institut zkráceného přípravného řízení základní zásady trestního řízení? *Trestní právo*, 2007, č. 6, s. 3-7.

⁵⁰ RŮŽIČKA, Miroslav. In ŠÁMAL a kol.: *Přípravné řízení...*, s. 759.

výjimek má souvislost s možností vydání trestního příkazu.⁵¹ Mezi zásady, ve kterých tyto odlišnosti nalezneme můžeme zařadit zásadu bezprostřednosti, zásadu rychlého procesu, zásadu zjištění skutkového stavu bez důvodných pochybností, zásadu veřejnosti a také zásadu vyhledávací.

4.2.1 Zásada bezprostřednosti

Zásada bezprostřednosti je vyjádřením toho, že soud má rozhodovat na základě důkazů před ním provedených. Výjimku představuje trestní příkaz, který je sice vydáván jen v případech, že skutkový stav je spolehlivě prokázán opatřenými důkazy, avšak samosoudce tyto důkazy před vydáním trestního příkazu sám neprovádí, nýbrž vychází jen z důkazů zachycených ve spisovém materiálu.⁵²

4.2.2 Zásada rychlého procesu

Požadavek co nejrychlejšího projednání trestních věci, který však nesmí být uplatňován na úkor řádného objasnění věci. Rychlost řízení je zajištěna celou úpravou postupu podle trestního řádu. V souvislosti se ZŘ před soudem lze zmínit možnost vydání trestního příkazu a samotné zavedení ZPŘ a na něj navazujícího právě ZŘ před soudem.

4.2.3 Zásada zjištění skutkového stavu bez důvodných pochybností

Orgány činné v trestním řízení usilují o zjištění skutkového stavu věci, o němž nejsou důvodné pochybnosti, a to v rozsahu, který je nezbytný pro jejich rozhodnutí, což pak vede ke správné koncentraci na otázky, které jsou pro rozhodnutí podstatné a zásadní povahy, aniž by orgány činné v trestním řízení byly rozptylovány pro dané rozhodnutí nepodstatnými skutečnostmi.⁵³

4.2.4 Zásada vyhledávací

Ze zásady vyhledávací, tak jak byla popsána výše, vyplývají dva zásadní problémy. Kdo nese procesní odpovědnost za zjištění skutkového stavu v trestním řízení a otázka tzv. nesporných skutečností. V rámci ZŘ před soudem je nutné se zabývat především otázkou nesporných skutečností. Těmi rozumíme určité skutečnosti, o kterých mezi stranami není

⁵¹ Trestní příkaz – samosoudce jej může vydat bez projednání věci v hlavním líčení, jestliže skutkový stav je spolehlivě prokázán opatřenými důkazy a to i ve zjednodušeném řízení konaném po ZPŘ, má povahu odsuzujícího rozsudku.

⁵² ŠÁMAL, Pavel. In ŠÁMAL, Pavel a kol. *Trestní řád komentář – díl I. 7.* vydání. Praha: C. H. Beck, 2013, s. 53.

⁵³ ŠÁMAL, Pavel. In ŠÁMAL, Pavel a kol. *Trestní řád komentář – díl I. 7.* vydání. Praha: C. H. Beck, 2013, s. 35.

sporu, a proto nemusí být předmětem dokazování.⁵⁴ Jestliže byl samosoudci předán současně s návrhem na potrestání zadržený podezřelý, samosoudce jej vyslechne mimo jiné k tomu, které skutečnosti považuje za nesporné, a zda souhlasí s tím, aby takové skutečnosti nebyly dokazovány. Při hlavním líčení ve zjednodušeném řízení před soudem může rozhodnout o upuštění od dokazování těch skutečností, které strany označily za nesporné a s ohledem na ostatní zjištěné skutečnosti není závažného důvodu o těchto prohlášeních pochybovat.⁵⁵

4.2.5 Zásada veřejnosti

Zásada veřejnosti se vztahuje zásadně jen na řízení před soudem ve formě veřejného hlavního líčení a veřejného zasedání. Výjimku představuje právě existence možnosti vydání trestního příkazu.

Na základě výše uvedeného můžeme učinit závěr, že základní zásady trestního řízení se ve všech stádiích trestního řízení nemusí uplatnit ve stejné míře. Je to právě povaha a poslání jednotlivých stadií trestního řízení, které vylučují možnost, aby se všechny zásady uplatňovaly ve stejné míře ve všech stádiích a u všech institutů.

⁵⁴ JELÍNEK: *Trestní právo procesní...*, s. 161.

⁵⁵ § 314d zákon č. 141/1961 Sb., trestní řád, ve znění pozdějších předpisů.

5 Platná právní úprava zkráceného přípravného řízení

Jak již bylo uvedeno v druhé kapitole, ZPŘ je jednou z forem přípravného řízení, které zavedla s účinností od 1.1.2002 jako novou formu přípravného řízení novela trestního řádu provedená zákonem č. 265/2001 Sb. Jak uvádí J. Jelínek⁵⁶, zavedení této formy přípravného řízení vychází z názoru, že o méně závažných skutcích je vhodné provést rychlé policejní šetření a omezit procesní dokazování na minimum s tím, že nezbytné procesní důkazy mohou být provedeny až v řízení před soudem.

Jde o formu přípravného řízení s charakteristickými podmínkami pro konání a také s charakteristickým rozsahem dokazování a způsobem ukončení. Hlavním smyslem je urychlení předsoudního stádia a rychlý přechod věci do stádia řízení před soudem. Toto řízení je určeno pro řešení méně závažných deliktů, kdy pachatel trestného činu je přistižen při činu nebo bezprostředně poté nebo v průběhu prověřování trestního oznámení nebo jiného podnětu k trestnímu stíhání byly zjištěny skutečnosti jinak odůvodňující zahájení trestního stíhání a lze očekávat, že podezřelého bude možné v zásadě ve lhůtě dvou týdnů postavit před soud.⁵⁷ Jde tedy především o projev zásady rychlosti trestního řízení.

5.1 Podmínky pro konání zkráceného přípravného řízení

K tomu, aby bylo možné konat ZPŘ, musí být splněny základní předpoklady stanovené trestním řádem. Tyto podmínky můžeme rozdělit do dvou kategorií, a sice na tzv. pozitivní podmínky a negativní podmínky, které představují překážky konání ZPŘ.

Pozitivní podmínky jsou vyjádřeny v ustanovení § 179a odst. 1 TrŘ. ZPŘ je tedy možné konat za splnění následujících předpokladů:

- a) jde o trestný čin, o němž přísluší konat v prvním stupni řízení okresnímu soudu a horní hranice trestu odnětí svobody nepřevyšuje pět let a současně
- b) podezřelý byl přistižen při činu nebo bezprostředně poté, nebo
- c) v průběhu prověřování trestního oznámení nebo jiného podnětu k trestnímu stíhání byly zjištěny skutečnosti jinak odůvodňující zahájení trestního stíhání a lze očekávat, že podezřelého bude možné ve lhůtě dvou týdnů postavit před soud.⁵⁸

⁵⁶ JELÍNEK: *Trestní právo procesní...*, s. 552.

⁵⁷ § 179a zákon č. 141/1961 Sb., trestní řád, ve znění pozdějších předpisů.

⁵⁸ JELÍNEK: *Trestní právo procesní...*, s. 552.

Podmínka ad a) musí být splněna vždy a podmínky ad b) a ad c) jsou alternativní.

Trestnými činy, o nichž se koná ZPŘ jsou trestné činy, za které zákon stanoví trest odnětí svobody, jehož horní hranice nepřevyšuje pět let, za podmínky, že o nich přísluší konat řízení v prvním stupni okresnímu soudu. Jsou zde tedy hned dvě kritéria, která musí být kumulativně splněna. Nemůžeme sem zařadit ty trestné činy, za které sice zákon stanoví trest odnětí svobody, jehož horní hranice nepřevyšuje pět let, ale je u nich dána věcná příslušnost krajského soudu podle § 17 TrŘ.⁵⁹ Ustanovení § 17 odst. 1 TrŘ zakládá působnost krajského soudu u vyjmenovaných trestných činů pod písmeny a), b), c) a d), i když v některých daných skutkových podstatách nepřevyšuje horní hranice trestní sazby trestu odnětí svobody pět let. U těchto taxativně vyjmenovaných trestných činů je tak nemožné konat ZPŘ, i kdyby zde byla splněna podmínka maximální pětileté hranice trestu odnětí svobody. Dochází k tomu proto, že je zde dána věcná příslušnost krajského soudu, což vylučuje právě druhé kumulativně dané kritérium, kterým je věcná příslušnost okresního soudu.

Druhá podmínka, která musí přistoupit k prvnímu, výše popsanému, požadavku je vyjádřena v §179a odst. 1 písm. a), b) TrŘ. Skutečnosti uvedené pod těmito písmeny jsou vyjádřeny alternativně. První z alternativních podmínek konání ZPŘ uvedená v ustanovení § 179a odst. 1 pod písmenem a) TrŘ spočívá v tom, že podezřelý byl přistižen při činu nebo bezprostředně poté. Přistižením při činu se dle P. Šámala a M. Růžičky⁶⁰ rozumí dopadení podezřelého na místě činu při jeho páchání, tedy z hlediska vývojových stadií trestného činu až do dokonání, resp. dokončení trestného činu, a to buď OČTŘ, zpravidla některým policejním orgánem, anebo kýmkoli dalším. Takovým přistižením může být například přistižení při krádeži v samoobsluze nebo v případě vloupání do chaty přistižení při odcizování věcí v chatě. Přistižením při činu chápeme zadržení ve smyslu ustanovení § 76 odst. 2 TrŘ, který mimo jiné stanoví, že osobní svobodu osoby, která byla přistižena při trestném činu nebo bezprostředně poté, smí omezit kdokoli, pokud je to nutné ke zjištění její totožnosti, k zamezení útěku nebo k zajištění důkazů. Přistižením bezprostředně po spáchání činu se opět dle P. Šámala a M. Růžičky⁶¹ rozumí zastižení nebo dostižení takové osoby zpravidla po jejím pronásledování z místa činu, ať už na základě vizuálního kontaktu, či za pomoci stopování pachatele, anebo když byla osoba přistižena za okolností ukazujících na její účast při činu. Výrazem, že podezřelá osoba byla přistižena bezprostředně poté, se rozumí časová souvislost se spáchaným trestným činem. Zákon ovšem nikde neuvádí, co je chápáno

⁵⁹ ŠÁMAL, Pavel, RŮŽIČKA, Miroslav. In ŠÁMAL, Pavel a kol. *Trestní řád komentář – díl II.* 7. vydání. Praha: C. H. Beck, 2013, s. 2338.

⁶⁰ Tamtéž, s. 2340.

⁶¹ Tamtéž.

jako nejzazší časový okamžik. J. Špundová⁶² ve svém článku upozorňuje na nepříliš logické slovní spojení „přistížen bezprostředně poté“, kdy měl zákonodárce spíše zvolit slovo „zadržen“. Jak uvádí učebnice trestního práva procesního⁶³, v obou těchto případech bude posouzení předpokladů pro konání ZPŘ jednodušší také proto, že jde o očividné skutečnosti, známé již na samotném počátku řízení. Závěr je zde vyvozován ze zjevných a objektivně prokazatelných skutečností. V obou těchto případech je také známa určitá osoba podezřelá ze spáchání trestného činu, proti které by bylo možno zahájit trestní stíhání.

Složitější bude posouzení předpokladu u druhé alternativně dané podmínky, vyjádřené v ustanovení § 179a odst. 1 písm. b) TrŘ. Nebyl-li podezřelý přistížen při činu nebo bezprostředně poté, musí být pro konání ZPŘ v průběhu prověřování trestního oznámení nebo jiného podnětu k trestnímu stíhání zjištěny skutečnosti, které jinak odůvodňují zahájení trestního stíhání a současně lze očekávat, že podezřelého bude možné ve lhůtě uvedené v § 179b odst. 4 TrŘ postavit před soud. Lhůta je zákonem stanovena na dva týdny a policejní orgán při rozhodování, zda je splněno toto kritérium, nesmí tuto podmínku zvažovat až ve vztahu k případně prodloužené lhůtě ve smyslu § 179f odst. 2 písm. a) neboť jak uvádí P. Šámal a M. Růžička⁶⁴, jde o výjimečné opatření v pravomoci státního zástupce (nikoli policejního orgánu), které dovoluje policejnímu orgánu a popř. státnímu zástupci neprodleně a urychleně provést další potřebné úkony k doplnění již probíhajícího ZPŘ a směřující k objasnění věci v rozsahu potřebném k podání návrhu na potrestání.

Negativní podmínky neboli překážky konání ZPŘ nalezneme v TrŘ v ustanovení § 179f. ZPŘ nelze konat nebo v něm pokračovat, byť by ohledně určitého trestného činu byly dány podmínky uvedené v § 179a odst. 1, jestliže :

- a) je dán důvod vazby a nejsou splněny podmínky pro předání zadrženého podezřelého spolu s návrhem na potrestání soudu, nebo
- b) jsou dány důvody pro konání společného řízení o dvou nebo více trestných činech, jestliže nejméně o jednom z nich je třeba konat vyšetřování.

V prvním případě je tomu tak proto, neboť do vazby lze vzít za podmínek ustanovení §67 TrŘ pouze osobu obviněnou, to znamená osobu, proti níž bylo zahájeno trestní stíhání podle ustanovení § 160 TrŘ. Státní zástupce tedy musí zahájit trestní stíhání a nejpozději do 48 hodin předložit soudu návrh na vzetí obviněného do vazby. V druhém případě se pak bude

⁶² ŠPUNDOVÁ, J. Diferenciace přípravného řízení pohledem právní úpravy podmínek konání zkráceného přípravného řízení. *Trestní právo*, 2004, č. 1, s. 18.

⁶³ PIPEK, Jiří. In MUSIL a kol.: *Kurs trestního práva...*, s. 627.

⁶⁴ ŠÁMAL, Pavel, RŮŽIČKA, Miroslav. In ŠÁMAL, Pavel a kol. *Trestní řád komentář – díl II*. 7. vydání. Praha: C. H. Beck, 2013, s. 2341.

konat vyšetřování i u trestného činu, u kterého by jinak byly splněny podmínky pro konání ZPŘ. Podle povahy věci může jít o jednočinný, ale i vícečinný souběh, dále o trestný čin pokračující, trvající a hromadný, kdy alespoň o jednom z nich je třeba konat vyšetřování.⁶⁵

Samozřejmě existují i další překážky, o nichž zákon nehovoří přímo v souvislosti s nemožností konat ZPŘ upravené v § 179f. ZPŘ také není možné konat, pokud se v průběhu ukáže, že skutek, o němž je konáno ZPŘ, je nutné právně kvalifikovat jinak, tedy nebudou nadále splněny podmínky pro konání ZPŘ. Jak uvádí P. Šámal a M. Růžička⁶⁶, v podstatě půjde o případy, kdy nemělo být ZPŘ vůbec konáno, neboť sice šlo o trestný čin, ale vzhledem k výsledkům prověřování a konaného zkráceného řízení se nejedná o některý z trestných činů, o nichž přísluší konat řízení v prvním stupni okresnímu soudu a na které zákon stanoví trest odnětí svobody, jehož horní hranice nepřevyšuje pět let. Podle názoru státního zástupce tedy jde o trestný čin přísněji trestný anebo o trestný čin, o kterém přísluší konat řízení v prvním stupni krajskému soudu.

Řešení otázky, zda konání ZPŘ je pro policejní orgán obligatorní, jestliže jsou splněny podmínky uvedené v § 179a TrŘ a jeho provedení nebrání jiná překážka, nebo zda závisí pouze na úvaze policejního orgánu, trestní řád výslovně nepřináší. Zákonodárce v souvislosti s ustanovením § 179a odst. 1 písm. a) používá slov “se koná”, čímž dle mého názoru naznačuje, že má zájem na tom, aby se ZPŘ konalo, pokud budou splněny podmínky trestním řádem vyžadované. Větší možnost úvahy dle komentáře k TrŘ⁶⁷ ponechává zákonodárce policejnímu orgánu v případě § 179a odst. 1 písm. b) TrŘ. Zákonný pojem “lze očekávat” dává policejnímu orgánu možnost volného uvážení, pokud jsou skutečně naplněny předpoklady, aby byl podezřelý postaven do dvou týdnů před soud. Je tak na zvážení policejního orgánu, jestli bude konat ZPŘ, nebo bude postupovat podle ustanovení § 160 TrŘ. Z právní úpravy lze dle mého názoru dovodit, že ZPŘ by mělo být využíváno v mezích právní úpravy v maximálně možné míře.

5.2 Lhůta ke skončení zkráceného přípravného řízení

Ustanovení § 179b odst. 4 TrŘ, stanovující lhůtu dvou týdnů, během které musí být zkrácené přípravné řízení skončeno, bylo od zavedení institutu zkráceného přípravného řízení zákonem č. 265/2001 Sb. již novelizováno, a to konkrétně zákonem č. 274/2008 Sb. Přesněji

⁶⁵ ŠÁMAL, Pavel, RŮŽIČKA, Miroslav. In ŠÁMAL, Pavel a kol. *Trestní řád komentář – díl II.* 7. vydání. Praha: C. H. Beck, 2013, s. 2373.

⁶⁶ Tamtéž, s. 2363.

⁶⁷ Tamtéž, s. 2341.

řečeno, došlo k vymezení okamžiku, od kterého dvoutýdenní lhůta pro skončení ZPŘ začíná běžet.

Podle úpravy zavedené zákonem č. 265/2001 Sb., s účinností k 1. 1. 2002 muselo být ZPŘ skončeno do dvou týdnů ode dne, kdy policejní orgán obdržel trestní oznámení nebo jiný podnět k trestnímu stíhání.⁶⁸ V této lhůtě musel být na podezřelého podán návrh na potrestání k soudu. Pokud toto řízení nebylo skončeno v uvedené lhůtě, mohl státní zástupce tuto lhůtu prodloužit nanejvýš o deset dnů nebo nařídit policejnímu orgánu, který dosud vedl ZPŘ, aby zahájil trestní stíhání a dále postupoval podle hlavy desáté trestního řádu. Jak uvádí R. Svatoš⁶⁹ ve svém článku v časopise *Státní zastupitelství*, vyhodnocením ZPŘ za první léta jeho existence bylo zjištěno, že tento nový institut skutečně urychlil trestní řízení jako celek. Nebylo však dle R. Svatoše dosaženo předpokladu, že touto formou se bude řešit více než 40 % trestné činnosti. Během prvních let se četnost této formy řízení ustálila na cca 20 %.

Jako hlavní problém, proč nebylo možné ZPŘ používat častěji při řešení bagatelní trestné činnosti, byl určen počátek pro počítání lhůty oněch dvou týdnů. ZPŘ, jak již bylo uvedeno výše, muselo být skončeno do dvou týdnů ode dne, kdy policejní orgán obdržel trestní oznámení nebo jiný podnět k trestnímu stíhání. V praxi dle R. Svatoše docházelo k situaci, že policistům, kteří prováděli ZPŘ, přesto, že jim byl pachatel znám, se nepodařilo obstarat potřebné podklady pro sdělení podezření ve lhůtě dvou týdnů, a tak museli věc předat k vyšetřování.⁷⁰

Tato situace vedla k tomu, že zákonodárce novelou trestního řádu č. 274/2008 Sb., účinnou k 1. 1. 2009, počátek běhu lhůty pro ZPŘ změnil. Lhůta pro skončení ZPŘ se již nepočítá od okamžiku, kdy policejní orgán obdržel trestní oznámení nebo jiný podnět k zahájení trestního stíhání, ale nově ode dne, kdy policejní orgán sdělil podezřelému, že spáchání jakého skutku je podezřelý a jaký trestný čin je v tomto skutku spatřován.⁷¹ Provedená změna v podstatě znamenala, že v případech, kdy policejní orgán řešil bagatelní trestnou činnost a předpokládal, že by ji bylo možné úspěšně ukončit formou ZPŘ, zahájil úkony trestního řízení a až po obstarání materiálů potřebných pro sdělení podezření konkrétní osobě, sdělil podezření a měl dva týdny na to, aby věc ukončil a předal státnímu zástupci k dalšímu postupu. Podle údajů uvedených v článku R. Svatoše⁷², došlo touto změnou k situaci,

⁶⁸ § 179b odst. 4 zákon č. 141/1961 Sb., trestní řád, ve znění zákona č. 265/2001 Sb, s účinností ke dni 1.1.2002.

⁶⁹ SVATOŠ, Roman. Je možné zneužívat novelizovaný institut zkráceného přípravného řízení? *Státní zastupitelství*, 2012, č. 2, s. 55-57.

⁷⁰ Tamtéž.

⁷¹ § 179b odst. 4 zákon č. 141/1961 Sb., trestní řád, ve znění pozdějších předpisů.

⁷² SVATOŠ, Roman. Je možné zneužívat novelizovaný institut zkráceného přípravného řízení? *Státní zastupitelství*, 2012, č. 2, s. 55 - 57.

že již v roce 2009 bylo formou ZPŘ řešeno více než 50 % veškeré trestné činnosti. Což je oproti dřívějším 20 % opravdu velký nárůst. Lze konstatovat, že zatímco do té doby bylo ZPŘ konáno pouze u případů, v nichž bylo možné pachatele v krátké době od spáchání činu postavit před soud, po této změně se začalo používat ZPŘ prakticky ve všech případech, na které je stanovena podle právní kvalifikace sazba odnětí svobody do tří, respektive do pěti let.

Změna okamžiku pro zahájení počítání dvoutýdenní lhůty však ihned po jejím zavedení vyvolala smíšené reakce odborné veřejnosti. Má své odpůrce, ale také zastánce. Odpůrci argumentují tím, že policejní orgány dané situace mohou zneužít a uměle prodlužovat stadium prověřování, které není ohraničeno obligatorní lhůtou, a když uznají za vhodné, sdělí podezření konkrétní osobě a poté případ předají do dvou týdnů státnímu zástupci. Takovým postupem dle odpůrců může docházet k účelovému zneužití práv osob, proti kterým se trestní řízení vede. Soudce Okresního soudu v Mladé Boleslavi V. Tuzar k tomu v časopise *Trestní právo*⁷³ uvádí: *“Policejní orgány vyvinuly tuto metodu přípravného řízení k takové dokonalosti, že po obdržení trestního oznámení beze spěchu opatřují informace k danému případu, nejčastěji formou úředních záznamů o podání vysvětlení, a když mají podle svého názoru vše potřebné pohromadě a seženou možného pachatele, sdělí mu podezření a hned ho vyslechnou jako podezřelého. Pak už není problém, aby návrh na potrestání byl do dvou týdnů od sdělení podezření na soudě.”* Dále dodává, že od skutku mnohdy uplynou ne týdny, ale měsíce a v některých případech i více než rok. Pozastavuje se také nad otázkou, proč policie koná ZPŘ, ačkoliv by logicky měla konat řádné přípravné řízení ve formě vyšetřování. Jako důvody uvádí, že kromě ne zcela jasných kompetencí jednotlivých policejních orgánů zde hraje roli i to, že do ZPŘ nemůže policejnímu orgánu, kromě státního zástupce, nikdo mluvit. Není tedy povinen umožnit obviněnému a jeho obhájci po skončení ZPŘ prostudovat spis a učinit návrhy na jeho doplnění. Důsledky hojného využívání institutu ZPŘ spatřuje také v řízení před soudem. V případech, kdy dojde k vydání trestního příkazu vidí negativum pouze v tom, že na pachatele nedopadá trest v krátkém časovém odstupu od spáchání činu. V ostatních případech teprve v řízení před soudem může obviněný a jeho obhájce uplatňovat námitky proti důkazům opatřeným ve ZPŘ a navrhopvat důkazy nové. Většinou tedy nedá souhlas k přečtení úředních záznamů o vysvětlení osob a o provedení dalších úkonů. Problém vidí také v tom, že osoby, které podávaly vysvětlení, je vůbec problém najít a pokud jsou nalezeny a vyslyšány jako svědci s časovým odstupem

⁷³ TUZAR, Vladislav. Jak krátké je zkrácené přípravné řízení? *Trestní právo*, 2011, č. 4, s. 13 – 14.

řady měsíců, většinou nejsou schopny zopakovat to, co uváděly bezprostředně po činu a soud se tak dostává do důkazní nouze.

Na druhou stranu však zastánci změny počátku lhůty argumentují tím, že trestní řád disponuje dostatečnými kontrolními mechanismy proti zneužívání institutu ZPŘ. Jak uvádí R. Svatoš⁷⁴, například policejní orgán, který provádí prověřování a ve lhůtě dvou měsíců se mu nepodaří prověřit skutečnosti nasvědčující, že byl spáchán trestný čin, musí žádat státního zástupce o schválení doby, po kterou bude prověřování ještě pokračovat. V rámci rozhodování o schválení navrhované lhůty, může jistě státní zástupce adekvátně reagovat proti umělému prodlužování prověřování a tedy zneužívání institutu ZPŘ. Mezi další možnosti, kdy státní zástupce může rozhodnout o tom, že ve věci má být namísto ZPŘ vedeno vyšetřování řadí R. Svatoš dobu, kdy státní zástupce od policejního orgánu obdrží protokol o výsledku podezřelého, ve kterém je tomuto sděleno, z jakého skutku je podezřelý a jaký trestný čin je ve skutku spatřován. Dalším kontrolním mechanismem je okamžik, kdy státní zástupce obdrží od policejního orgánu stručnou zprávu o výsledku ZPŘ. V této chvíli je oprávněn předat věc policejnímu orgánu k zahájení trestního stíhání. Dle komentáře k trestnímu řádu⁷⁵ je možné, aby státní zástupce rozhodl o předání věci do vyšetřování kdykoliv. Státní zástupce může postupovat dle § 179c odst. 3 TrŘ již v průběhu ZPŘ, pokud zjistí, že ZPŘ nemělo být konáno, opatřením zajistí, aby věc byla předána do standardního, popř. rozšířeného přípravného řízení.

Osobně nevidím problém v zákonném vymezení počátku běhu lhůty ZPŘ, ale spíše ve správné aplikaci tohoto ustanovení. Lze podle mne na jedné straně akceptovat, když policejní orgán provádí po zahájení úkonů trestního řízení dle § 158 odst. 3 TrŘ prověřování i po delší dobu, pokud nemá důkazy směřující proti konkrétní osobě a sdělí jí podezření až v okamžiku, kdy tyto důkazy získá. Na druhé straně lze za nesprávnou praxi považovat situaci, kdy policejní orgán má jednoznačné informace svědčící o tom, že se skutku dopustila konkrétní osoba, ale zcela účelově vede dále prověřování a ke sdělení podezření přistoupí až v okamžiku shromáždění, dle jeho názoru, všech potřebných důkazů tak, aby mohl konat ZPŘ. Současně se však domnívám, že trestní řád má dostatek institutů, které této nesprávné praxi mohou zabránit a v tom zejména důsledné využívání dozorových oprávnění státních zástupců, jakožto dominus litis přípravného řízení. Přitom ale nesmíme zapomenout ani na oprávnění samosoudce spočívající v aplikaci ustanovení § 314c odst. 1 písm. c) TrŘ o odmítnutí návrhu

⁷⁴ SVATOŠ, Roman. Je možné zneužívat novelizovaný institut zkráceného přípravného řízení? *Státní zastupitelství*, 2012, č. 2, s. 55 - 57.

⁷⁵ ŠÁMAL, Pavel, RŮŽIČKA, Miroslav. In ŠÁMAL, Pavel a kol. *Trestní řád komentář – díl II*. 7. vydání. Praha: C. H. Beck, 2013, s. 2363.

na potrestání, jehož důsledkem je pak v případě, že si státní zástupce proti tomuto rozhodnutí nepodá stížnost, nebo nadřízený soud nerozhodne na základě stížnosti státního zástupce jinak, nařízení klasického vyšetřování (§314c odst. 6 TrŘ) s možností obviněného využít všech svých zákonných oprávnění v průběhu dokazování v rámci tohoto úseku trestního řízení.

5.3 Orgány činné ve zkráceném přípravném řízení

Na základě dikce zákona konají ZPŘ policejní orgány, kterými jsou dle ustanovení § 12 odst. 2 TrŘ jednak útvary Policie ČR, jednak další orgány v tomto ustanovení uvedené. Platí v zásadě, že všechny uvedené policejní orgány, jež mohou konat prověřování skutečností nasvědčujících spáchání trestného činu, mohou konat i ZPŘ. Výjimku tvoří ZPŘ vedené o trestných činech příslušníků Generální inspekce bezpečnostních sborů, příslušníků BIS, příslušníků Úřadu pro zahraniční styky a informace a příslušníků Vojenského zpravodajství anebo Vojenské policie nebo o trestných činech zaměstnanců České republiky zařazených k výkonu práce v Generální inspekci bezpečnostních sborů, které koná státní zástupce.

Policejní orgán by se měl ve ZPŘ zaměřit především na hledání potencionálních důkazů. Jejich provedení by následně mělo probíhat až ve ZŘ před soudem na něj navazujícím. Úkolem policejního orgánu tedy je zjistit a prověřit všechny skutečnosti, které nasvědčují tomu, že byl spáchán trestný čin. Policejní orgán tak opatřuje nezbytná vysvětlení, potřebné podklady a zajišťuje stopy. Mimo jiné je oprávněn vyžadovat vysvětlení od fyzických a právnických osob a státních orgánů, vyžadovat odborné vyjádření od příslušných orgánů. Znalecký posudek, který si policejní orgán může rovněž opatřit, se vzhledem k délce trvání ZPŘ bude používat zřídka. Nic nebrání tomu, aby bylo znalci zadáno vypracování znaleckého posudku s tím, že jej podá ústně do protokolu v průběhu konání ZŘ před soudem. Dále může provádět policejní orgán ohledání místa činu a věci, obstarávat potřebné podklady, pořizovat zvukové a obrazové záznamy osob nebo snímat daktyloskopické otisky. Je možné i použití některých operativně pátracích prostředků, jakými jsou například sledování osob nebo věcí, ale opět vzhledem k omezené době konání ZPŘ nebude jejich využití zcela běžné.

Dalším orgánem jehož úloha je ve ZPŘ velmi důležitá je státní zástupce. Hlavní náplní jeho účasti ve ZPŘ je výkon dozoru nad jeho průběhem. Jak už bylo řečeno výše, státní zástupce má v předsoudní fázi trestního řízení dominantní postavení. Jinak tomu není ani v případě konání ZPŘ. V ustanovení § 157 odst. 2 tr. řádu je vyjádřeno právě jeho dominantní postavení, kdy ukládá policejnímu orgánu provedení takových úkonů, které je oprávněn tento orgán provést a která jsou nezbytná k tomu, aby bylo objasněno, že byl spáchán trestný čin, a jaká osoba jej spáchala. Tímto rozhoduje o rozsahu prováděných úkonů policejním orgánem,

kteřé jsou nutné k objasnění věci a ukončení ZPŘ. Policejní orgán je tak vázán pokyny státního zástupce.

Pouze státní zástupce je oprávněn podat návrh na potrestání soudu a vyřídít věc dalšími způsoby. Dozor státního zástupce je modifikován zvláštnostmi ZPŘ.⁷⁶:

- Státní zástupce je oprávněn vydat pokyn policejnímu orgánu, aby ve věci bylo konáno ZPŘ⁷⁷, stejně tak je oprávněn předat věc policejnímu orgánu k zahájení trestního stíhání, jestliže ZPŘ nelze konat⁷⁸, anebo mu uložit, aby zahájil trestní stíhání⁷⁹.
- Je oprávněn vydat závazný pokyn k postupu ve ZPŘ⁸⁰.
- Stejně jako u jiných forem přípravného řízení i ve ZPŘ státní zástupce zjišťuje stav řízení informacemi vyžadovanými od policejního orgánu, je oprávněn provádět prověrky nebo účastnit se na úkonu ve ZPŘ.
- Opatřením může vrátit věc policejnímu orgánu k doplnění.
- Pokud státní zástupce shledá postup policejního orgánu nezákonným nebo neodůvodněným, takové rozhodnutí nebo opatření policejního orgánu zruší.
- Je také oprávněn přezkoumat postup policejního orgánu na žádost osob uvedených v §157a TrŘ.
- V neposlední řadě může státní zástupce i ve ZPŘ sjednat dohodu o vině a trestu⁸¹.

5.4 Zahájení a průběh zkráceného přípravného řízení

5.4.1 Zahájení zkráceného přípravného řízení

Trestní řád způsob zahájení ZPŘ výslovně neřeší. Jak uvádí učebnice trestního práva procesního⁸², je nutno vycházet z toho, že ZPŘ je jednou z forem postupu před zahájením trestního stíhání a jednou z forem přípravného řízení, které jsou součástí trestního řízení.

Lze říci, že existují dvě základní možnosti zahájení ZPŘ. Může být zahájeno provedením neodkladného úkonu, většinou půjde o zadržení dle § 76 TrŘ, následovat pak bude sepsání záznamu o zahájení úkonů trestního řízení se současným sdělením podezření konkrétní osobě. Druhou možností je postup, kdy policejní orgán zahájí úkony trestního řízení dle §158 odst. 3 TrŘ a teprve po zjištění osoby, která se trestné činnosti měla dopustit této sdělí podezření z jejího spáchání.

⁷⁶ JELÍNEK: *Trestní právo procesní*..., s. 555.

⁷⁷ § 157 odst. 2 zákon č. 141/1961 Sb., trestní řád, ve znění pozdějších předpisů.

⁷⁸ § 179f odst. 3 zákon č. 141/1961 Sb., trestní řád, ve znění pozdějších předpisů.

⁷⁹ § 174 odst. 2 písm. c) zákon č. 141/1961 Sb., trestní řád, ve znění pozdějších předpisů.

⁸⁰ § 174 odst. 2 písm. a) zákon č. 141/1961 Sb., trestní řád, ve znění pozdějších předpisů.

⁸¹ § 175a zákon č. 141/1961 Sb., trestní řád, ve znění pozdějších předpisů.

⁸² PIPEK, Jirí. In MUSIL a kol.: *Kurs trestního práva*..., s. 629.

Sdělení podezření je opatřením, nemá tedy charakter rozhodnutí. Proto proti němu není přípustná stížnost. Státní zástupce jej však může na základě žádosti podezřelého přezkoumat, nebo jej může zrušit. Sdělení podezření se provádí nejpozději na počátku prvního výslechu podezřelého. Podezřelému se sdělí, ze spáchání jakého skutku je podezřelý a jaký trestný čin je v tomto skutku spatřován. V záznamu o sdělení podezření musí být vymezen skutek, pro který se podezření ve ZPŘ sděluje, s uvedením místa a času jeho spáchání, případně jiných okolností, aby skutek nemohl být zaměněn s jiným skutkem. Podezřelý tak ví, jaký skutek se mu klade za vinu, má možnost vyjadřovat se ke všem skutečnostem a uvádět důkazy sloužící k jeho obhajobě. Důvodem je, že ZPŘ je postupem před zahájením trestního stíhání. K samotnému zahájení trestního stíhání dochází až v době, kdy je podán soudu návrh na potrestání. O sdělení podezření se učiní záznam do protokolu, opis záznamu se doručí podezřelému, jeho obhájci a rovněž státnímu zástupci, policejní orgán mu jej musí zaslat nejpozději do 48 hodin.

V případě, že se v průběhu ZPŘ zjistí podezření z dalších skutků, je nutné sdělit nové podezření. V průběhu ZPŘ může také dojít ke změně právní kvalifikace skutku. Na tuto změnu musí být podezřelý vždy upozorněn. Analogicky se zde použije ustanovení § 160 odst. 6 tr. řádu. Rovněž bude nutné se zabývat otázkou, zda jsou i nadále splněny podmínky pro konání ZPŘ. Změna právní kvalifikace totiž může znamenat, že přestane být splněna podmínka pro konání ZPŘ.

5.4.2 Průběh zkráceného přípravného řízení

Z ustanovení § 179b odst. 1 TrŘ vyplývá, že při objasňování a prověřování skutečností nasvědčujících spáchání trestného činu, obecně označované jako prověřování, se postupuje ve ZPŘ stejně jako v rámci postupu před zahájením trestního stíhání. Z toho lze dovodit, že prověřování se bude řídit úpravou obsaženou především v § 158 odst. 3 TrŘ. Zajišťovací úkony dle hlavy čtvrté TrŘ lze provádět pouze jako úkony neodkladné a neopakovatelné⁸³. I ve ZPŘ je možno v souladu se zákonem využít operativně pátracích prostředků podle § 158b a násl. TrŘ, protože jejich právní úprava je také obsažena v hlavě deváté TrŘ. Pouze použití agenta ve ZPŘ nepřichází v úvahu, neboť to vylučuje nejen okruh trestných činů, při jejichž prověřování lze agenta použít, ale i délka trvání ZPŘ a jeho smysl.

⁸³ *Neodkladný úkon* – zničení nebo ztráta se netýká samotného úkonu, ale buď nositele informace (důkazního prostředku), nebo informace samotné (důkazu). Pojem je vztahován k okamžiku zahájení trestního stíhání. *Neopakovatelný úkon* – úkon, který nebude možno před soudem provést. Pojem je vztahován až k řízení před soudem.

Posouzení odborných otázek se bude zpravidla opírat o odborná vyjádření⁸⁴. Není vyloučeno ani využití znaleckého posudku, ale vzhledem k povaze a délce trvání ZPŘ půjde spíše o vyjíměčný stav. Výpovědi osob jsou získávány formou vysvětlení, o jejichž obsahu se sepisují úřední záznamy dle § 158 odst. 3 a 5 TrŘ. Případný výslech svědka a rekognici je možné provést jako neodkladné nebo neopakovatelné úkony podle § 158a TrŘ za účasti soudce, avšak vzhledem k náročnosti těchto úkonů a k bagatelní povaze trestných činů, o nichž se koná ZPŘ, bude realizace těchto úkonů také spíše vzácná.

V rámci ZPŘ má velký význam především výslech podezřelého, který tvoří také důležitý nástroj uplatnění obhajoby podezřelého. Při výslechu, který se provádí pokud možno již na počátku ZPŘ, mají být přiměřeně použita ustanovení o výslechu obviněného. Podezřelý musí být poučen ve stejném rozsahu jako obviněný, tedy včetně poučení, že není povinen vypovídat. O takto provedeném výslechu je nutno sepsat protokol. V následném ZŘ před soudem musí samosoudce obviněného vyslechnout znovu. Přečíst protokol o výslechu podezřelého v hlavním líčení je možné jen za zákonem stanovených podmínek.⁸⁵ Lze jej také využít k vydání trestního příkazu.

Z ustanovení TrŘ nevyplývá požadavek, aby poté, co policejní orgán, nebo státní zástupce skončí prověřování, byl trestní spis předložen k prostudování podezřelému a jeho obhájci. To nevylučuje, aby jim bylo na jejich žádost umožněno nahlédnout do spisu podle obecného ustanovení § 65 TrŘ.⁸⁶

5.5 Podezřelý ve zkráceném přípravném řízení a jeho práva

Pro osobu, proti které se vede řízení, zákon ve ZPŘ užívá pojem podezřelý. Zároveň musí vždy vzhledem k charakteru tohoto řízení jít o osobu určitou. Podezřelým, jako subjektem ZPŘ, se osoba stává okamžikem zahájení ZPŘ, tj. buď provedením neodkladného nebo neopakovatelného úkonu nebo sepsáním záznamu o zahájení úkonů ZPŘ. Z hlediska ochrany práv podezřelého, jehož postavení se ve ZPŘ velmi blíží postavení obviněného, je důležité ustanovení § 179b odst. 3 TrŘ. Zde je stanovena povinnost orgánu konajícího ZPŘ podezřelého vyslechnout a nejpozději na počátku výslechu mu sdělit, z jakého skutku je podezříván a jaký trestný čin je v tomto skutku spatřován. Podezřelý, i ve smyslu čl. 6 bod 3

⁸⁴ *Odborné vyjádření* – slouží k objasnění odborné otázky, považuje se za listinný důkaz, není stanoven závazným způsobem obsah a formální náležitosti, vydává jej nejen osoba zapsaná do seznamu znalců, ale každá osoba, která má potřebné odborné předpoklady.

⁸⁵ § 207 odst. 2 a § 314d odst. 2 zákon č. 141/1961 Sb., trestní řád, ve znění pozdějších předpisů.

⁸⁶ PIPEK, Jirí. In MUSIL a kol.: *Kurs trestního práva...*, s. 632-634.

písm. a) EÚLP, má tak možnost se vyjádřit ke všem skutečnostem, které se mu kladou za vinu a je seznámen s povahou a důvodem obvinění proti němu.⁸⁷

Podezřelému jsou v rámci ZPŘ zákonem přiznána stejná práva jako obviněnému. Kromě práva vyjádřit se ke všem skutečnostem a k důkazům, práva nevypovídat, uvádět okolnosti a důkazy sloužící k obhajobě, činit návrhy, podávat žádosti a opravné prostředky – v rámci ZPŘ budou přicházet v úvahu výlučně žádosti dle § 157a odst. 1 TrŘ, je zde i právo zvolit si obhájce a další práva uvedená v § 33 odst. 1 třetí, čtvrté a páté větě TrŘ, přičemž však vazba u podezřelého je pojmově vyloučena. Podezřelý má také možnost učinit návrh podle § 33 odst. 3 TrŘ na rozhodnutí o tom, že má nárok na obhajobu bezplatnou nebo na obhajobu za sníženou odměnu. S ohledem na krátkost lhůty pro konání ZPŘ bude nutné o takovém návrhu rozhodnout s největším urychlením. K postavení každého podezřelého se vztahuje i poslední věta § 179b odst. 2 TrŘ, která opakuje úpravu v § 33 odst. 5 TrŘ a říká, že o těchto právech je třeba podezřelého před jeho výsledkem poučit a poskytnout mu plnou možnost uplatnění jeho práv.⁸⁸

Zadržený podezřelý má právo zvolit si obhájce a radit se s ním bez přítomnosti třetí osoby již v průběhu zadržení. Pokud podezřelý nebude ze zadržení propuštěn a bude předán s návrhem na potrestání soudu k provedení zjednodušeného řízení, musí mu být dána přiměřená lhůta, aby si obhájce zvolil.⁸⁹

5.6 Vyřízení věci ve zkráceném přípravném řízení

K vyřízení věci ve ZPŘ jsou příslušní buď policejní orgán nebo státní zástupce.

5.6.1 Vyřízení věci policejním orgánem

Policejní orgán je oprávněn věc vyřídit tak, že věc odloží usnesením z důvodů uvedených v § 159a odst. 1 až 3 a 5 TrŘ, nebo předloží státnímu zástupci stručnou zprávu o jeho výsledku. Institut odložení je možné využít ze čtyř důvodů:

- a) nejde o podezření z trestného činu a není na místě vyřídit věc jinak, a to zejména odevzdat věc příslušnému orgánu k projednání přestupku nebo jiného správního deliktu nebo odevzdat věc jinému orgánu ke kázeňskému nebo kárnému projednání,

⁸⁷ PIPEK, Jiří. In MUSIL a kol.: *Kurs trestního práva...*, s. 635.

⁸⁸ ŠÁMAL, Pavel, RŮŽIČKA, Miroslav. In ŠÁMAL, Pavel a kol. *Trestní řád komentář – díl II. 7. vydání.* Praha: C. H. Beck, 2013, s. 2349.

⁸⁹ PIPEK, Jiří. In MUSIL a kol.: *Kurs trestního práva...*, s. 635.

- b) trestní stíhání je nepřipustné podle § 11 odst. 1 TrŘ,⁹⁰
- c) trestní stíhání je neúčelné vzhledem k okolnostem uvedeným v § 172 odst. 2 písm. a) nebo b) TrŘ,⁹¹
- d) nepodařilo se zjistit skutečnosti opravňující zahájit trestní stíhání.⁹²

V § 179c odst. 1 TrŘ sice není výslovně uvedena možnost odevzdání věci příslušnému orgánu k projednání přestupku nebo jiného správního deliktu nebo ke kázeňskému či kárnému projednání, ale obecně vzato se tato možnost s ohledem na odkaz na § 159a odst. 1 až 3 a 5 TrŘ připouští.⁹³

Nerozhodne-li tedy policejní orgán o odložení věci nebo odevzdání, předloží státnímu zástupci stručnou zprávu o výsledku ZPŘ. V této zprávě uvede, jaký trestný čin je spatřován ve skutku, pro který je sděleno podezření, a jaké důkazy, jež lze provést před soudem, podezření odůvodňují. Ke zprávě policejní orgán připojí všechny písemnosti a věci shromážděné v průběhu ZPŘ.

5.6.2 Vyřízení věci státním zástupcem

Státní zástupce, kterému byla doručena zpráva policejního orgánu o výsledku ZPŘ nebo který jej sám provedl, věc vyřídí některým z následujících způsobů. Státní zástupce není vázán případně učiněným návrhem policejního orgánu ve zprávě o výsledku ZPŘ.

Shledá-li státní zástupce, že výsledky ZPŘ odůvodňují postavení podezřelého před soud, podá soudu návrh na potrestání dle § 179c odst. 2 písm. a) TrŘ. Návrh na potrestání je vlastně obdobou obžaloby v obecném řízení. Obsahuje stejné náležitosti jako obžaloba s výjimkou odůvodnění. K návrhu připojí státní zástupce všechny písemnosti a další přílohy, které mají význam pro soudní řízení a následné rozhodnutí. Po doručení návrhu na potrestání soudu se zahajuje trestní stíhání a věc je projednávána samosoudcem ve ZŘ podle § 314b a násl. TrŘ.

Zákon po novele č. 193/2012 Sb. připouští, aby i ve ZPŘ státní zástupce sjednal s obviněným dohodu o vině a trestu. Pro takové sjednávání platí obdobně ustanovení § 175a

⁹⁰ Např. prezident republiky udělil milost nebo amnestii, trestní stíhání bylo promlčeno, jde o osobu, která není pro nedostatek věku trestně odpovědná, trestní stíhání je podmíněno souhlasem poškozeného a souhlas nebyl dán nebo byl vzat zpět.

⁹¹ Trest, k němuž může trestní stíhání vést, je zcela bez významu vedle trestu, který pro jiný čin byl obviněnému již uložen nebo který ho podle očekávání postihne, nebo o skutku obviněného již bylo rozhodnuto jiným orgánem, kázeňsky, kárně anebo cizozemským soudem nebo úřadem, a toto rozhodnutí lze považovat za postačující.

⁹² Prověřováním zjištěné skutečnosti důvodně nasvědčují spáchání trestného činu, není dán žádný z důvodů pro odložení věci dle § 159a odst. 2 a 3 TrŘ, ale nepodařilo se dostatečně odůvodnit závěr, že trestný čin spáchala určitá osoba.

⁹³ PIPEK, JIří. In MUSIL a kol.: *Kurs trestního práva...*, s. 637.

TrŘ, upravující právě institut dohody o vině a trestu. Skončí-li jednání s obviněným úspěšně, výsledkem je podání návrhu na schválení dohody o vině a trestu.⁹⁴

Další možností je odložení věci. Tento způsob vyřízení se uplatní v případech, kdy:

- a) ve věci nejde o podezření z trestného činu,
- b) trestní stíhání je nepřípustné podle § 11 odst. 1 trestního řádu,
- c) státní zástupce rozhodl o schválení narovnání, přičemž použije obdobně ustanovení § 309 a násl. trestního řádu.

Tato možnost postupu státního zástupce, kterému byl doručen návrh policejního orgánu po skončení ZPŘ, v rámci níž může rozhodnout i o odložení věci po schválení narovnání, byla do trestního řádu zařazena novelou provedenou zákonem č. 283/2004 Sb. V případě schválení narovnání ve ZPŘ se obdobně použijí ustanovení § 309 až 314 TrŘ. Slovní spojení “obdobně použijí” zde znamená, že se ve ZPŘ tato ustanovení trestního řádu použijí včetně práva podezřelého a poškozeného podat proti usnesení o odložení věci za současného schválení narovnání stížnost. Musí se jednat o trestné činy, o nichž přísluší konat řízení v prvním stupni okresnímu soudu a na které zákon stanoví trest odnětí svobody, jehož horní hranice nepřevyšuje pět let, kdežto u narovnání ve standardním přípravném řízení se uplatňuje ve vztahu ke všem přečinům. Jelikož se rozhodnutí činí ve ZPŘ, tedy v rámci postupu před zahájením trestního stíhání, po schválení narovnání se věc odkládá, nikoli zastavuje trestní stíhání. Bylo-li tedy pravomocně rozhodnuto o schválení narovnání a odložení věci, trestní stíhání proti téže osobě a pro týž skutek nelze zahájit.⁹⁵

Státní zástupce taktéž věc může odložit, jestliže je trestní stíhání neúčelné vzhledem k okolnostem uvedeným v § 172 odst. 2 TrŘ. Takové rozhodnutí státního zástupce je fakultativní.

Státní zástupce může dále rozhodnout o podmíněném odložení podání návrhu na potrestání podle § 179g TrŘ. V tomto případě vůbec nedochází k zahájení trestního stíhání a podmíněné odložení návrhu na potrestání je tzv. mezitímním rozhodnutím⁹⁶. O tom, že se podání návrhu na potrestání odkládá, může státní zástupce rozhodnout za podmínek uvedených v právě v § 179g TrŘ, jestliže se podezřelý k činu doznal a nahradil škodu, pokud byla činem způsobena nebo uzavřel dohodu o náhradě škody nebo učinil jiná potřebná opatření k její náhradě vydal bezdůvodné obohacení činem získané, nebo s poškozeným

⁹⁴ ŠÁMAL, Pavel, RŮŽIČKA, Miroslav. In ŠÁMAL, Pavel a kol. *Trestní řád komentář – díl II. 7.* vydání. Praha: C. H. Beck, 2013, s. 2358-2359.

⁹⁵ ŠÁMAL, Pavel, RŮŽIČKA, Miroslav. In ŠÁMAL, Pavel a kol. *Trestní řád komentář – díl II. 7.* vydání. Praha: C. H. Beck, 2013, s. 2360-2361.

⁹⁶ PIPEK, Jirí. In MUSIL a kol.: *Kurs trestního práva...*, s.639.

o jeho vydání uzavřel dohodu, anebo učinil jiná vhodná opatření k jeho vydání a zároveň s podmíněným odložením podání návrhu na potrestání vyslovil souhlas dále je třeba přihlídnout k osobě podezřelého, k jeho dosavadnímu životu a k okolnostem případu.⁹⁷

Novelou TrŘ č. 193/2012 byly rozšířeny možnosti pro odložení návrhu na potrestání a to konkrétně v § 179g odst. 2 TrŘ. Je-li to tedy odůvodněno povahou a závažností spáchaného trestného činu, okolnostmi spáchání trestného činu anebo poměry podezřelého, státní zástupce rozhodne o podmíněném odložení podání návrhu na potrestání pouze tehdy, pokud podezřelý splní podmínky uvedené v odstavci 1 a zaváže se, že se během zkušební doby zdrží určité činnosti, složí na účet státního zastupitelství peněžitou částku určenou státu na peněžitou pomoc obětem trestné činnosti podle zvláštního právního předpisu, a tato částka není zřejmě nepřiměřená závažnosti trestného činu a zároveň vzhledem k osobě podezřelého, s přihlídnutím k jeho dosavadnímu životu a k okolnostem případu lze důvodně takové rozhodnutí považovat za dostačující.⁹⁸

Stanovuje se zkušební doba šest měsíců až dva roky a v případě rozhodnutí podle odstavce 2 až na pět let, ve které lze podezřelému uložit, aby dodržoval přiměřená omezení a povinnosti směřující k tomu, aby vedl řádný život. Jestliže podezřelý v průběhu zkušební doby vyhověl uloženým podmínkám, rozhodne státní zástupce o tom, že se osvědčil. V opačném případě nařídí policejnímu orgánu, aby zahájil trestní stíhání. Proti rozhodnutí o podmíněném odložení podání návrhu na potrestání může podat stížnost nejen podezřelý, ale také poškozený. Podaná stížnost má odkladný účinek.

Jinou možností je odevzdání věci příslušnému orgánu k projednání přestupku nebo jinému orgánu ke kázeňskému nebo kárnému projednání, jak to uvádí § 179c odst. 2 písm. c) a d) TrŘ.

Státní zástupce také může věc vrátit opatřením policejnímu orgánu, jestliže je třeba v rámci zkráceného přípravného řízení provést další úkon. Pokud to lhůta pro skončení ZPŘ již nedovoluje, mělo by dojít k prodloužení lhůty podle § 179f odst. 2 písm. a) TrŘ.⁹⁹

Jestliže státní zástupce nerozhodne žádným z uvedených způsobů, předá věc policejnímu orgánu příslušnému ke konání vyšetřování podle § 161 odst. 2 TrŘ, aby zahájil trestní stíhání s poukazem na to, že skutek má být správně posouzen podle jiného ustanovení zákona a vzhledem k odchylnému právnímu posouzení nelze ZPŘ konat.¹⁰⁰

⁹⁷ § 179g odst. 1 zákon č. 141/1961 Sb., trestní řád, ve znění pozdějších předpisů.

⁹⁸ § 179g odst. 2 zákon č. 141/1961 Sb., trestní řád, ve znění pozdějších předpisů.

⁹⁹ PIPEK, Jiří. In MUSIL a kol.: *Kurs trestního práva...*, s. 638.

¹⁰⁰ § 179c odst. 3 zákon č. 141/1961 Sb., trestní řád, ve znění pozdějších předpisů.

5.7 Zhodnocení využívání zkráceného přípravného řízení

ZPŘ od svého zavedení do TrŘ prošlo obrovským vývojem. Nejzásadnější dopad na využitelnost tohoto postupu v rámci trestního procesu pak zcela jednoznačně měla novela TrŘ č. 274/2008 Sb., která nabyla účinnosti k 1. 1. 2009 a která zásadním způsobem uvolnila ruce orgánům činným v přípravném řízení, tedy policii a státnímu zastupitelství, v množství případů, ve kterých je možné tento postup aplikovat. Ze statistických údajů ministerstva spravedlnosti vyplývá, že v roce 2008, tedy před nabytím účinnosti zmíněné novely TrŘ, bylo na území celé ČR evidováno 39.070 nových případů, šetřených v rámci ZPŘ, týkající se 40.823 osob. Následující rok však došlo k zásadnímu zlomu a touto formou přípravného řízení bylo řešeno již 60.656 případů ve vztahu k 63.508 osobám. To znamená nárůst o cca 55%.

Počet případů v letech 2010 a 2011 byl pak zcela zřejmě negativně ovlivněn nabytím účinnosti nového trestního zákoníku od 1.1. 2010 v souvislosti se změnami trestních sazeb a vypuštěním některých trestných činů.

K dalšímu posunu ve využívání tohoto typu řízení pak došlo v roce 2012, a to v souvislosti s nabytím účinnosti novely TrŘ č. 459/2011 Sb., která přinesla mimo jiných změn i úpravu ustanovení § 179a odst. 1 TrŘ. ZPŘ je od tohoto okamžiku možné vést i v případě trestných činů u nichž horní hranice trestní sazby odnětí svobody nepřevyšuje 5 let, oproti původní hranici 3 let.

Z uvedeného je zcela zřejmé, že zákonodárce jednak průběžně sledoval aplikaci ZPŘ v praxi a také relativně pružně reagoval na požadavky vyplývající z praxe OČTŘ, když v rámci jednotlivých novel rozšiřoval okruh případů, u nichž bylo možné vést tento typ řízení. Současně také vytvářel podmínky např. pro lepší uplatnění odklonů v rámci trestního řízení, přičemž zde lze poukázat na novelu TrŘ č. 193/2012 Sb. Vzhledem k postupu zákonodárce lze v současnosti velmi těžce hledat ustanovení týkající se ZPŘ u něhož by měla být zvažována jeho zásadní úprava. Naopak určitý prostor pro legislativní úpravu vidím u ustanovení týkajících se zjednodušeného řízení před soudem. K této problematice se blíže vyjádřím až v další kapitole.

6 Platná právní úprava zjednodušeného řízení před soudem

Jak již bylo uvedeno ve druhé kapitole, zjednodušené řízení před soudem je institutem zavedeným novelou trestního řádu z roku 2001, který byl zaveden společně se ZPŘ. Věci ve kterých se toto ZPŘ konalo, samosoudce projedná právě ve ZŘ před soudem. Podle učebnice trestního práva procesního¹⁰¹, přestože jednotlivá ustanovení týkající se ZŘ jsou přiřazena k ostatním ustanovením o řízení před samosoudcem, aniž by tvořila jeho nějakou ucelenou část, je třeba s ohledem na úzkou souvislost se ZPŘ a na zvláštní podmínky jeho konání považovat ZŘ za relativně samostatný typ řízení před samosoudcem. To můžeme vyvodit už z toho, že tento typ řízení se liší již svým zahájením, kterým je podání návrhu na potrestání, zatímco v ostatních věcech samosoudce jedná na podkladě obžaloby, která je podána po provedeném vyšetřování.

Jak již bylo uvedeno výše, jde o maximálně jednoduché a neformální řízení s cílem dosažení co největšího zrychlení nejen u orgánů přípravného řízení, ale i v řízení před soudem.

6.1 Předpoklady pro konání zjednodušeného řízení před soudem

Předpoklady pro konání ZŘ před soudem jsou výslovně zakotveny v trestním řádu. Konkrétní požadavky pro jeho provedení vyplývají z ustanovení § 314b odst. 1 TrŘ ve spojení s § 179a odst. 1 TrŘ. Na základě těchto dvou ustanovení můžeme vyvodit potřebné podmínky pro konání ZŘ, které musí být splněny kumulativně:

- a) jde o trestný čin, o němž přísluší konat řízení v prvním stupni okresnímu soudu,
- b) na projednávaný trestný čin zákon stanoví trest odnětí svobody, jehož horní hranice nepřevyšuje pět let,
- c) ve věci bylo konáno zkrácené přípravné řízení,
- d) v průběhu prověřování trestního oznámení nebo jiného podnětu k trestnímu stíhání byly zjištěny skutečnosti, jinak odůvodňující zahájení trestního stíhání,¹⁰²
- e) podezřelý byl postaven před soud podáním návrhu na potrestání buď ve lhůtě dvou týdnů ode dne, kdy policejní orgán sdělil podezřelému, že spáchání jakého skutku je podezřelý a jaký trestný čin je v tomto skutku spatřován, anebo ve lhůtě maximálně dvaceti

¹⁰¹ ŠÁMAL, Pavel. In MUSIL a kol.: *Kurs trestního práva...*, s.728.

¹⁰² ŠÁMAL, Pavel, SOTOLÁŘ, Alexander. Zjednodušené řízení. *Trestněprávní revue*. 2002, roč. 1., č. 3, s. 65.

čtyř dnů od uvedeného dne, prodloužil-li státní zástupce původní dvoutýdenní lhůtu o nejvýše dalších deset dnů.

Z výše uvedených lze za základní předpoklad stanovit konání ZPŘ. Neznamená to, že by ostatní podmínky byly méně důležité, ale z předpokladu konání ZPŘ vyplývá právě požadavek rychlosti.

V trestním řádu jsou kromě pozitivních podmínek pro konání uvedeny i podmínky negativní. Jsou jimi případy, kdy nelze konat ZPŘ, které byly rozebrány výše v podkapitole 5.1.

6.2 Zahájení zjednodušeného řízení před soudem

Zjednodušené řízení před soudem se v tomto ohledu oproti běžným řízením před soudem vyznačuje zvláštností. Je zahájeno doručením návrhu na potrestání soudu. Od tohoto okamžiku se z podezřelého stává obviněný se všemi právy vyplývající mu z § 33 TrŘ.¹⁰³ V okamžiku doručení návrhu na potrestání podezřelému pak také nastávají účinky zahájení trestního stíhání.¹⁰⁴

S okamžikem, kdy nastávají účinky zahájení, jsou v praxi spojovány mnohé problémy. Orgány činné v trestním řízení nemají zcela jasno, zda tak je učiněno vyhotovením usnesení o zahájení trestního stíhání podle § 160 TrŘ, nebo okamžikem doručení či oznámení usnesení obviněnému. Převažující odborná veřejnost zastává názor, že účinky zahájení nastávají až v momentě, kdy je usnesení o zahájení trestního stíhání doručeno do vlastních rukou obviněnému. V našem případě v souvislosti se ZŘ před soudem by se tak stalo v okamžiku doručení návrhu na potrestání obviněnému. I. Stříž však ve svém článku zastává názor právě opačný, a to s odkazem na úpravu zahajování trestního stíhání před novelou provedenou zákonem č. 265/2001 Sb.¹⁰⁵ Komentář k trestnímu řádu¹⁰⁶ k tomu uvádí, že účinky zahájení trestního stíhání nastávají podáním návrhu na potrestání soudu a ve vztahu k obviněnému až jeho doručením obviněnému a opírá se přitom o rozhodnutí č. 15/2003/II Sb.¹⁰⁷ Osobně se

¹⁰³VRTĚL, Petr. „Ztížené řízení před samosoudcem.“ *Trestněprávní revue*. 2002, roč. 1., č. 4, s.108-112.

¹⁰⁴STRÍŽ, Igor. Kdy nastávají účinky usnesení o zahájení trestního stíhání. *Trestněprávní revue*. 2002, roč. 1., č.4, s. 112 - 114.

¹⁰⁵Tamtéž s. 112- 114.

¹⁰⁶ŠÁMAL, Pavel. In ŠÁMAL, Pavel a kol. *Trestní řád komentář – díl II*. 7. vydání. Praha: C. H. Beck, 2013, s. 3547.

¹⁰⁷srov. rozsudek Krajského soudu v Českých Budějovicích ze dne 3. 4. 2002, sp. zn. 14 To 49/2002, kdy pod č.II. je uvedeno: Zahájení trestního řízení podle § 158 odst. 3 TrŘ sepsáním záznamu o zahájení úkonů trestního řízení, jakož ani zahájení trestního stíhání podáním návrhu na potrestání soudu podle § 314b odst. 1 TrŘ nemají účinky sdělení obvinění ve smyslu ustanovení § 12 odst. 11 TrŘ. Takové účinky nastávají až doručením návrhu na potrestání obviněnému. Jde-li o trestné činy trvající nebo hromadné, na něž nedopadá zásada vyplývající z ustanovení § 12 odst. 12 TrŘ., a pachatel v trestné činnosti pokračuje před tím, než je mu návrh na potrestání

příkláním k většinovému názoru, tedy že účinky zahájení nastávají až doručením návrhu na potrestání obviněnému. Právě v okamžiku, kdy je návrh na potrestání obviněnému doručen, má možnost se blíže seznámit s okolnostmi trestního stíhání.

6.2.1 Přezkoumání návrhu na potrestání

Soudu doručený návrh na potrestání je přezkoumáván samosoudcem. Pro návrh na potrestání je v tomto ohledu stanovena odlišná právní úprava v § 314c odst. 1 TrŘ, z něhož je zřejmé, že samosoudce návrh na potrestání předběžně neprojednává, ale přezkoumá ho z hledisek uvedených v § 181 odst. 1 TrŘ. a § 186 TrŘ. Je tedy povinen přezkoumat jej ve stejném rozsahu jako senát obžalobu, zejména zda pro další řízení poskytuje spolehlivý podklad, zda předcházející ZPŘ bylo provedeno podle zákona a zda byly splněny podmínky pro jeho konání. Samosoudce zejména prověřuje, zda je dána příslušnost soudu, zda není namístě v tomto stadiu trestní stíhání zastavit nebo přerušit, věc postoupit jinému orgánu, trestní stíhání podmíněně zastavit, schválit narovnání nebo vydat trestní příkaz, nebo zda by nebylo vhodné sjednat dohodu o vině a trestu.¹⁰⁸

6.2.2 Rozhodnutí po přezkumu návrhu na potrestání

Samosoudce po provedeném přezkoumání musí rozhodnout o dalším osudu návrhu na potrestání a tím i o řízení samotném. Zákon mu dává v § 314c odst. 1 písm. a), b), c), d) TrŘ možnosti, co lze podle výsledků přezkoumání učinit. V souvislosti s rozhodováním samosoudce v této fázi se uplatní ustanovení § 189 až §195 TrŘ.¹⁰⁹ Podle výsledků přezkoumání tedy samosoudce:

- a) učiní některé z rozhodnutí uvedených v § 188 odst. 1 písm. a) až f) TrŘ,
- b) může zastavit trestní stíhání, jsou-li tu okolnosti uvedené v § 172 odst. 2 TrŘ,
- c) nejsou-li splněny podmínky uvedené v § 179a odst. 1 TrŘ pro konání zjednodušeného řízení, návrh na potrestání odmítne, nebo
- d) stanoví státnímu zástupci přiměřenou lhůtu k podání návrhu na schválení dohody o vině a trestu, má-li za to, že vzhledem k okolnostem případu by jí bylo vhodné sjednat, zejména navrhl-li takový postup státní zástupce nebo obviněný, samosoudce přitom postupuje přiměřeně podle § 187 odst. 4 TrŘ.

doručen, soud musí rozhodnout i o těch částech skutku spáchaných do této doby, byť nejsou popsány v návrhu na potrestání.

¹⁰⁸ ŠÁMAL, Pavel. In ŠÁMAL, Pavel a kol. *Trestní řád komentář – díl II. 7.* vydání. Praha: C. H. Beck, 2013, s. 3547.

¹⁰⁹ srov. § 314c odst. 3 zákon č. 141/1961 Sb., trestní řád, ve znění pozdějších předpisů.

Jak uvádí učebnice trestního práva procesního¹¹⁰, vzhledem k tomu, že samosoudce vůbec nekoná neveřejné zasedání, nepřezkoumává v něm ani návrh na potrestání a vydává rozhodnutí učiněná na základě přezkumu tohoto návrhu tzv. bez jednání. Jedinou výjimku, upravenou v § 314c odst. 3 věta druhá TrŘ, tvoří rozhodnutí o schválení narovnání, které může samosoudce učinit i ve veřejném zasedání.

V rámci přezkumu návrhu na potrestání ve ZŘ může tedy samosoudce rozhodnout některým z následujících způsobů: předložení věci k rozhodnutí o příslušnosti soudu (§ 188 odst. 1 písm. a) TrŘ); postoupení věci jinému orgánu, pokud nejde o trestný čin (§ 188 odst. 1 písm. b) TrŘ); zastavení trestního stíhání pro okolnosti § 172 odst. 1 TrŘ (§ 188 odst. 1 písm. c) TrŘ); přerušení trestního stíhání na základě § 173 odst. 1 písm. a) až d) TrŘ (§ 188 odst. 1 písm. d) TrŘ); vrácení věci státnímu zástupci k došetření (§ 188 odst. 1 písm. e) TrŘ); podmíněně zastavit trestní stíhání dle § 307 TrŘ nebo schválení narovnání dle § 309 odst. 1 TrŘ (§ 188 odst. 1 písm. f) TrŘ); zastavení trestního stíhání dle § 172 odst. 2 písm. a) až c) TrŘ; odmítnutí návrhu na potrestání, nejsou-li splněny podmínky pro konání zjednodušeného přípravného řízení podle § 179a odst. 1 TrŘ.¹¹¹ Na základě novely č. 193/2012 může také samosoudce stanovit státnímu zástupci přiměřenou lhůtu k podání návrhu na schválení dohody o vině a trestu, přitom samosoudce přiměřeně postupuje podle ustanovení § 187 odst. 2 TrŘ.¹¹²

Kromě výše uvedených rozhodnutí je samosoudci dána další možnost, ale pouze a výhradně v řízení v trestních věcech mladistvých, kdy lze na základě výsledků přezkoumávání odstoupit od trestního stíhání (§ 62 odst. 2 a § 65 odst. 2 ZSM).¹¹³

Samostatnou pozornost si zaslouží institut odmítnutí návrhu na potrestání, který představuje specifické rozhodnutí, jež lze využít pouze ve zjednodušeném řízení před soudem.¹¹⁴ Právní mocí rozhodnutí o odmítnutí návrhu na potrestání se věc vrací zpátky státnímu zástupci, který nařídí konat ve věci vyšetřování.¹¹⁵

Proti všem učiněným rozhodnutím podle § 314c odst. 1 TrŘ lze podat stížnost, neboť všechna rozhodnutí jsou učiněna ve formě usnesení. Stížnost mohou podat obviněný a státní zástupce a dále také v souvislosti se speciální úpravou osob oprávněných k podání stížnosti

¹¹⁰ ŠÁMAL, Pavel. In MUSIL a kol. *Kurs trestního práva...*, s. 730-731.

¹¹¹ ŠÁMAL, Pavel, SOTOLÁŘ, Alexander. Zjednodušené řízení. *Trestněprávní revue*. 2002, roč. 1., č. 3, s. 65 - 70.

¹¹² ŠÁMAL, Pavel. In ŠÁMAL, Pavel a kol. *Trestní řád komentář – díl II*. 7. vydání. Praha: C. H. Beck, 2013, s. 3558.

¹¹³ ŠÁMAL, Pavel. In MUSIL a kol. *Kurs trestního práva...*, s. 731.

¹¹⁴ ŠÁMAL, Pavel. In ŠÁMAL, Pavel a kol. *Trestní řád komentář – díl II*. 7. vydání. Praha: C. H. Beck, 2013, s. 3557.

¹¹⁵ § 314c odst. 6 zákon č. 141/1961 Sb., trestní řád, ve znění pozdějších předpisů.

proti usnesení o podmíněném zastavení trestního stíhání a o schválení narovnání také poškozený. Podaná stížnost má odkladný účinek, samozřejmě s výjimkou rozhodnutí o přerušení trestního stíhání, kde tento účinek z povahy věci nepřichází v úvahu.¹¹⁶

Pokud samosoudce neučiní žádné z výše vyjmenovaných rozhodnutí nebo nerozhodne ve věci trestním příkazem¹¹⁷, pak nařídí hlavní líčení.¹¹⁸

6.3 Průběh zjednodušeného řízení

Příprava hlavního líčení i samotný průběh hlavního líčení se zásadně řídí podle obecných ustanovení o hlavním líčení upravených v § 196 a násl. TrŘ. Odlišnosti týkající se konání ZŘ před soudem nalezneme v ustanovení § 314d odst. 2 TrŘ. Tyto odlišnosti konkrétně spočívají v tom, že samosoudce při hlavním líčení ve ZŘ obviněného vyslechne. Pokud by nebyl přítomen či odmítl vypovídat, případně pokud by vypověděl odlišné údaje, než ve ZPŘ, pak lze přečíst protokol o výsledku podezřelého podle § 207 odst. 2 TrŘ. Samosoudce může v tomto případě rozhodnout o upuštění od dokazování těch skutečností, které strany, státní zástupce a obviněný, označily za nesporné, a není důvod o nich pochybovat. Za další zvláštnost můžeme označit možnost přečíst úřední záznamy o vysvětlení osob a o provedení dalších úkonů dle § 158 odst. 3 a 6 TrŘ, pokud s tím strany souhlasí.

Je nutné zmínit, že konání hlavního líčení ve ZŘ proti zadrženému je důvodem nutné obhajoby podle ustanovení § 36 odst. 4 písm. a) TrŘ. Tento důvod nutné obhajoby se uplatní v případě, že samosoudce provede hlavní líčení do 24 hodin od předání zadrženého soudu a obviněný není vzat do vazby.¹¹⁹ V této souvislosti je nezbytné upozornit na novelu v rámci nutné obhajoby, která nabyla účinnosti k 1. 1. 2012. Touto novelou byl zaveden institut vzdání se obhájce, a to i v případě, kdy je dán důvod nutné obhajoby dle § 36 odst. 4 písm. a) TrŘ. Vzdání se obhájce tak může obviněný učinit pouze výslovným písemným prohlášením nebo ústně do protokolu u orgánu činného v trestním řízení, který vede trestní řízení, prohlášení musí být učiněno za přítomnosti obhájce a po předchozí poradě s ním.¹²⁰

Dříve než se budeme konkrétně zabývat průběhem ZŘ před soudem, je nutné rozlišit určité formy či typy tohoto řízení. Na základě zmíněného rozdělení je možné pozorovat několik odlišností v průběhu zjednodušeného řízení na rozdíl od běžného řízení před

¹¹⁶ ŠÁMAL, Pavel. In ŠÁMAL, Pavel a kol. *Trestní řád komentář – díl II.* 7. vydání. Praha: C. H. Beck, 2013, s. 3561.

¹¹⁷ § 314e a § 314f zákon č. 141/1961 Sb., trestní řád, ve znění pozdějších předpisů.

¹¹⁸ § 314d odst. 1 zákon č. 141/1961 Sb., trestní řád, ve znění pozdějších předpisů.

¹¹⁹ ŠÁMAL, Pavel. In MUSIL a kol.: *Kurs trestního práva...*, s. 732.

¹²⁰ § 36b odst. 2 zákon č. 141/1961 Sb., trestní řád, ve znění pozdějších předpisů.

samosoudcem. Tyto odlišnosti zákon upravuje v ustanoveních § 314b odst. 2, 3 a již zmíněného § 314d odst. 2 TrŘ¹²¹.

6.3.1 Typy zjednodušeného řízení před soudem

Ustanovení § 314b odst. 2 a 3 TrŘ rozděluje zjednodušené řízení před soudem na dva “podtypy”:

1) Na základě ustanovení § 314b odst. 2 TrŘ je ZŘ zahajováno v případě, kdy je podezřelý zadržen a návrh státního zástupce na jeho potrestání je spojen s předáním zadrženého podezřelého soudu, kdy zpravidla státní zástupce podá soudu i návrh na jeho případné vzetí do vazby.

2) Situace podle ustanovení § 314b odst. 3 TrŘ spočívá v tom, že ZŘ se od počátku koná za situace, kdy je podezřelý na svobodě.¹²²

V prvním případě, kdy je soudu spolu s návrhem na potrestání předán zadržený podezřelý, jej soudce do 24 hodin vyslechne jako obviněného. Z procesního hlediska jde již v této chvíli o obviněného, ovšem obsahově je výslech zaměřen na okolnosti zadržení a důvodům vazby, tak aby mohl soudce učinit závěr, zda se trestní stíhání musí vést s omezením osobní svobody obviněného či bez takového omezení.¹²³ Výslech je dále zaměřen k tomu, které skutečnosti obviněný považuje za nesporné¹²⁴ a zda souhlasí s tím, aby takové skutečnosti nebyly v hlavním líčení dokazovány. Skutečnost, že obviněný označil některé skutečnosti za nesporné nelze směřovat s doznáním ke skutkovým okolnostem. Obviněný v této souvislosti musí souhlasit i s tím, že takové skutečnosti nebudou předmětem dokazování v řízení před soudem. Ani tento souhlas pak neznamená, že je možné z takových skutečností bez dalšího vycházet.¹²⁵ Současně však musí být obviněný poučen o tom, že vzdáním se možnosti dokazovat nesporné skutečnosti vzniká zákonná fikce, že takové skutečnosti jsou prokázány. V této souvislosti vyvstává otázka, jestli je možné takové prohlášení vzít zpět nebo jej změnit. Dle názoru V. Ježka¹²⁶ analogicky se souhlasem k

¹²¹ ŠAMÁL, Pavel, SOTOLÁŘ, Alexander. Zjednodušené řízení. *Trestněprávní revue*. 2002, roč. 1., č. 3, s. 65 – 70.

¹²² ŠAMÁL, Pavel. In MUSIL a kol.: *Kurs trestního práva...*, s. 732.

¹²³ ŠAMÁL, Pavel. In ŠAMÁL, Pavel a kol. *Trestní řád komentář – díl II. 7.* vydání. Praha: C. H. Beck, 2013 s. 3549.

¹²⁴ Nesporné skutečnosti slouží ke zjednodušení a zrychlení soudního řízení – s ohledem na ostatní důkazní materiály je možné výrazně zúžit rozsah dokazování nutný k objasnění skutkového stavu věci bez důvodných pochybností.

¹²⁵ ŠAMÁL, Pavel. In MUSIL a kol.: *Kurs trestního práva...*, s. 732.

¹²⁶ JEŽEK, Vladimír. Zkrácené přípravné řízení a zjednodušené řízení před soudem. *Bulletin advokacie*. 2001, č.11-12, s. 87.

trestnímu stíhání dle § 163 TrŘ, kde je stanoveno, že výslovně odepřený souhlas nelze znovu udělit, nemůže jít o souhlas neodvolatelný. Neodvolatelnost by musel zákonodárce výslovně vyjádřit. Zpětvzetí prohlášení je možné jak obviněným, tak státním zástupcem, a to až do doby, než samosoudce rozhodne o upuštění od dokazování těchto skutečností.¹²⁷

Po provedení výslechu obviněného samosoudce podle povahy věci buď vydá některé z rozhodnutí, které může vydat i mimo hlavní líčení¹²⁸, nebo obviněnému doručí předvolání k hlavnímu líčení, které se s jeho souhlasem může konat ihned po jeho výslechu. Současně rozhodne o vazbě a vezme-li do ní obviněného, který si obhájce dosud nezvolil, ani mu nebyl ustanoven¹²⁹, umožní mu, aby si jej ve stanovené lhůtě zvolil, a pokud tak neučiní, obhájce mu ustanoví.¹³⁰ Jak uvádí P. Šámala a A. Sotolář v článku v odborném časopise *Trestněprávní revue*¹³¹, situace, kdy po podání návrhu na potrestání nebude mít zadržený obhájce, by měla v praxi nastat jen zcela výjimečně. Postup podle § 179b odst. 2 věta třetí TrŘ směřující k volbě či ustanovení obhájce podezřelému, jenž bude následně, nejdéle však ve lhůtě 48 hodin, předán s návrhem na potrestání soudu k provedení ZŘ, má důležitý význam nejen z hlediska zajištění práva na obhajobu takového zadrženého podezřelého, ale i z hlediska dalšího postupu v řízení před soudem. Dle P. Šámala a A. Sotoláře totiž žádost o ustanovení obhájce, podaná státním zástupcem podle § 39 odst. 1 TrŘ k soudu, může totiž tomuto soudu signalizovat okolnost, že v krátké době mu zřejmě bude spolu s návrhem na potrestání předán i zadržený podezřelý k provedení ZŘ. Na základě toho se samosoudce může na provedení výslechu obviněného i na případné hlavní líčení ve smyslu § 314b odst. 2 TrŘ náležitě připravit.

V případě, kdy je v této fázi vydáno rozhodnutí o podmíněném zastavení trestního stíhání musí předcházet výslech obviněného a v případě rozhodnutí o schválení narovnání nad to i výslech poškozeného. V případě řízení o narovnání může samosoudce nařídít veřejné zasedání.¹³²

Pokud je nařízeno konání hlavního líčení, použijí se na hlavní líčení obecné lhůty k přípravě. Lhůta pro přípravu na hlavní líčení je pro obviněného a jeho obhájce a pro státního

¹²⁷ ŠÁMAL, Pavel. In ŠÁMAL, Pavel a kol. *Trestní řád komentář – díl II. 7.* vydání. Praha: C. H. Beck, 2013, s. 3566.

¹²⁸ § 314c odst. 1 a § 314e zákon č. 141/1961 Sb., trestní řád, ve znění pozdějších předpisů.

¹²⁹ § 179b odst. 2 zákon č. 141/1961 Sb., trestní řád, ve znění pozdějších předpisů.

¹³⁰ JELÍNEK: *Trestní právo procesní...*, s.765 - 766.

¹³¹ ŠÁMÁL, Pavel, SOTOLÁŘ, Alexander. Zjednodušené řízení. *Trestněprávní revue*. 2002, roč. 1., č. 3, s. 65 – 70.

¹³² ŠÁMAL, Pavel. In ŠÁMAL, Pavel a kol. *Trestní řád komentář – díl II. 7.* vydání. Praha: C. H. Beck, 2013, s. 3561.

zástupce alespoň pět pracovních dní.¹³³ V případě, že samosoudce provede hlavní líčení ve lhůtě 24 hodin od předání zadrženého soudu, nemusí být obviněný ani vzat do vazby a je možno provést hlavní líčení v rámci jeho zadržení, přičemž je však třeba, aby byla zajištěna účast obhájce, neboť jde o důvod nutné obhajoby podle § 36 odst. 4 TrŘ. Obhájce by v takovém případě musel také souhlasit se zkrácením lhůty k přípravě na hlavní líčení¹³⁴ a musel by být přítomen po celou dobu konání hlavního líčení. Souhlas se zkrácením lhůty k přípravě musí dát i státní zástupce. Pokud některá ze stran nesouhlasí, samosoudce rozhodne o vazbě obviněného a nařídí hlavní líčení tak, aby všem předvolaným i vyrozuměným osobám byla zachována lhůta k přípravě na hlavní líčení.¹³⁵

V druhém případě, jde o situaci, kdy podezřelý nebyl zadržen.¹³⁶ Samosoudce podle protokolu o jeho výslechu z přípravného řízení posoudí, zda je třeba jej předvolat k výslechu nebo je možné ihned nařídít hlavní líčení. První variantu soudce zvolí v případě, kdy je možno předpokládat, že se strany shodnou na některých nesporných skutečnostech, což lze dovodit z protokolu o výslechu podezřelého a stanoviska státního zástupce, nebo pokud lze předpokládat souhlas s přečtením úředních záznamů o vysvětleních osob a o provedení dalších úkonů, o kterých se sepisuje úřední záznam. Nepatří sem tedy všechny úkony dle § 158 odst. 3 a 6 TrŘ, jako jsou např. odborná vyjádření nebo znalecké posudky. Výslech v tomto případě není nutnou podmínkou pro další postup samosoudce. Samosoudce tak může za splnění veškerých zákonných předpokladů vydat jakákoli možná rozhodnutí, která lze vydat v hlavním líčení i mimo něj.¹³⁷ V případě volby druhé varianty by mělo dojít v zásadě k nařízení hlavního líčení. Nicméně i zde má samosoudce možnost plně využít ustanovení § 314c odst. 1 TrŘ, týkající se přezkoumání návrhu na potrestání. I přesto může samosoudce vydat některá rozhodnutí mimo hlavní líčení, a to i tehdy, pokud již došlo k nařízení hlavního líčení, avšak samo ještě neproběhlo, vyvstanou-li okolnosti předpokládané ustanovením § 231 TrŘ. Tuto možnost lze přiměřeně dovodit také z judikatury.¹³⁸

¹³³ § 198 odst. 1 zákon č. 141/1961 Sb., trestní řád, ve znění pozdějších předpisů.

¹³⁴ § 198 odst. 1 zákon č. 141/1961 Sb., trestní řád, ve znění pozdějších předpisů.

¹³⁵ ŠAMÁL, Pavel. In MUSIL a kol.: *Kurs trestního práva...*, s. 732 - 733.

¹³⁶ §314b odst. 3 zákon č. 141/1961 Sb., trestní řád, ve znění pozdějších předpisů.

¹³⁷ ŠAMÁL, Pavel, SOTOLÁŘ, Alexander. Zjednodušení řízení. *Trestněprávní revue*. 2002, roč. 1., č. 3, s. 65-70.

¹³⁸ R 5/1999: Usnesení Krajského soudu v Českých Budějovicích ze dne 14. 10. 1997, sp. zn. 4 To 865/97. Právní věta: „Ustanovení § 314g odst. 2 TrŘ, které ukládá samosoudci povinnost nařídít hlavní líčení po podání odporu proti trestnímu příkazu, nevylučuje, aby samosoudce učinil meritorní rozhodnutí ve věci mimo hlavní líčení, a to i před jeho nařízením, vyvstanou-li v této době okolnosti předpokládané ustanovením § 231 TrŘ.“

6.3.2 Hlavní líčení v nepřítomnosti obviněného

Postup při hlavním líčení bez přítomnosti obviněného není pro ZŘ před soudem výslovně v zákoně uveden. Z ustanovení § 314d odst. 2 ovšem můžeme výkladem dovodit, že v případě, kdy není obviněný přítomen při hlavním líčení, nelze přečíst úřední záznamy. To lze pouze v případě, pokud byl udělen souhlas. Tento však mohl být udělen již v rámci výslechu dle § 314b odst. 2 TrŘ. Takovýto výklad je podpořen judikaturou, konkrétně rozhodnutím pod sbírkovým číslem R 4/2004¹³⁹, ve kterém je uvedeno, že jestliže se hlavní líčení ve ZŘ koná v nepřítomnosti obžalovaného, nelze podle § 314d odst. 2 TrŘ číst úřední záznamy o vysvětlení osob a o provedení dalších úkonů (§ 158 odst. 3 a 6 TrŘ), neboť takto je možno postupovat jen s jeho souhlasem. To neplatí, pokud takový souhlas byl dán obžalovaným předem, např. v rámci výslechu podle § 314b odst. 2 TrŘ.

6.4 Dokazování ve zjednodušeném řízení před soudem

Rozsah dokazovaných skutečností v hlavním líčení v rámci ZŘ před soudem je závislý na tom, zda soud rozhodne o upuštění od dokazování těch skutečností, které strany označily za nesporné. Takové rozhodnutí může samosoudce učinit jen v případě, jestliže byl obžalovaný náležitě ve smyslu § 33 odst. 4 TrŘ poučen o důsledcích takového prohlášení a není závažného důvodu o těchto prohlášeních pochybovat. Jak uvádí učebnice trestního práva procesního¹⁴⁰, tento korektiv je velmi důležitý s přihlédnutím k tomu, že jinak rozsah skutečností, které nebude třeba v hlavním líčení dokazovat, není zákonem limitován, a proto dokazování může být velmi omezeno.

Dokazování ve zjednodušeném hlavním líčení se tedy týká pouze sporných skutečností, které je třeba prokázat pro zjištění skutkového stavu bez důvodných pochybností. V rámci zjednodušeného hlavního líčení lze také provádět důkaz čtením úředních záznamů o vysvětlení osob a o provedení dalších úkonů z přípravného řízení. Jinak se i v rámci dokazování v této formě řízení uplatní obecná pravidla dokazování.

6.5 Rozhodování ve zjednodušeném řízení před soudem

V rámci rozhodování ve ZŘ před soudem má samosoudce relativně velkou škálu možností, jak může rozhodnout. Rozhodování se řídí obecnými ustanoveními o rozhodnutí soudu v hlavním líčení dle ustanovení § 220 a násl. TrŘ. Vzhledem k charakteru ZŘ a ke snaze zrychlení a zefektivnění trestního procesu je samosoudci dána možnost rozhodnout

¹³⁹ Usnesení Krajského soudu v Hradci Králové ze dne 19. 3. 2003, sp. zn. 12 To 113/2003.

¹⁴⁰ ŠÁMAL, Pavel. In MUSIL a kol.: *Kurs trestního práva...*, s. 734.

trestním příkazem. Již v rámci přezkoumání návrhu na potrestání může samosoudce rozhodnout některým ze způsobů stanovených v § 314c odst. 1 TrŘ. Tyto možnosti byly rozebrány již výše, v podkapitole 6.2.

V hlavním líčení může samosoudce učinit veškerá rozhodnutí uvedená v ustanovení §222 až §226 TrŘ.¹⁴¹

Na základě těchto ustanovení tak lze:

- a) postoupit věc dle § 222 TrŘ,
- b) zastavit trestní stíhání dle § 223 TrŘ,
- c) podmíněně zastavit trestní stíhání nebo schválit narovnání dle § 223a TrŘ,
- d) přerušit trestní stíhání dle § 224 TrŘ,
- e) rozhodnout ve věci samé rozsudkem dle § 225 TrŘ,
- f) rozhodnout zprošťujícím rozsudkem dle § 226 TrŘ.

Do tohoto výčtu nelze zahrnout vrácení věci státnímu zástupci dle ustanovení § 221 TrŘ. V. Ježek¹⁴² ve svém článku k tomu uvádí, spolu s odkazem na judikaturu¹⁴³, že pokud se v průběhu hlavního líčení zjistí, že nebyly splněny podmínky pro konání ZPŘ, nelze tohoto ustanovení použít, pokud k podstatným změnám v důkazní situaci nedošlo v průběhu hlavního líčení.

6.5.1 Zjednodušený písemný rozsudek

S účinností k 1. 1. 2012 došlo novelou ke zrušení ustanovení § 314d odst. 3 TrŘ, který zakotvoval institut zjednodušeného písemného rozsudku. Tento zjednodušený rozsudek, který neobsahuje odůvodnění však z právního řádu nezmizel. Došlo naopak k rozšíření možnosti jeho využití nejen na řízení před samosoudcem, ale tato možnost je dána obecně soudu. Tento institut je tedy nově upraven v § 129 odst. 2 TrŘ. Další změnu lze pak spatřovat ve zpřísnění podmínek. Tak je možnost vyhotovení zjednodušeného písemného rozsudku dána v případě, kdy se po vyhlášení rozsudku nebo ve stanovené lhůtě po tomto vyhlášení, obžalovaný a státní zástupce vzdají odvolání a prohlásí, že netrvají na vyhotovení odůvodnění. Obžalovaný však musí také prohlásit, že si nepřeje, aby v jeho prospěch podaly odvolání jiné oprávněné osoby. Další zpřísnění lze spatřovat v tom, že se práva na odvolání musejí vzdát i osoby, které jsou oprávněny podat odvolání ve prospěch i proti vůli obžalovaného. Dále je pak stanoven

¹⁴¹ JEŽEK, Vladimír. Zkrácené přípravné řízení a zjednodušené řízení před soudem. *Bulletin advokacie*. 2001, č. 11-12, s. 90.

¹⁴² Tamtéž, s. 90-91.

¹⁴³ srov. usnesení Vyššího vojenského soudu ze dne 30.3.1966, sp.zn. To 39/66, rozhodnutí Nejvyššího soudu Slovenské socialistické republiky ze dne 8.4.1971 sp.zn.2 Tz 12/71.

postup i pro případy, kdy je více obžalovaných nebo kdy má právo podat odvolání osoba poškozená či osoba zúčastněná.

6.5.2 Trestní příkaz

Možnost rozhodnutí trestním příkazem byla do našeho právního řádu znovu zavedena s účinností od 1. 1. 1994 zákonem č. 292/1993 Sb., kterým se měnil a doplňoval zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním. Základní vymezení trestního příkazu je upraveno v § 314e odst. 1 TrŘ, kde je stanoveno, že samosoudce může bez projednání věci v hlavním líčení vydat trestní příkaz, jestliže skutkový stav je spolehlivě prokázán opatřenými důkazy, a to i ve zjednodušeném řízení konaném po zkráceném přípravném řízení. Nejde tedy o institut spojený pouze se ZŘ před soudem, ale lze jej vydat i v jiných případech rozhodovaných samosoudcem a zároveň jsou splněny podmínky pro jeho vydání.

Trestní příkaz lze považovat za odchylku od běžného vedení trestního řízení a běžného typu rozhodování, a to i z toho důvodu, že se zde neuplatní některé zásady trestního řízení, např. zásada veřejnosti nebo zásada bezprostřednosti a ústnosti. Například i právo na dokazování a tím tak právo na spravedlivý proces je zde omezeno. Lze jej vysledovat až z institutu odporu, či už v samotném poučení o možnosti podat odpor proti trestnímu příkazu.¹⁴⁴ Samosoudce tak může meritorně rozhodnout trestním příkazem dle § 314e TrŘ, a to bez projednání věci v hlavním líčení. Tato forma rozhodnutí je fakultativní a záleží tak pouze na úvaze samosoudce, zda vydání trestního příkazu je schopné zajistit účel trestního řízení.¹⁴⁵

Trestní příkaz jako meritorní rozhodnutí se vydává na podkladě spisového materiálu, nikoli tedy na základě provedených důkazů před soudem v hlavním líčení. Další zvláštností trestního příkazu je, že jím nelze vydat zprošťující výrok, ani jím nelze upustit od potrestání, protože trestní příkaz má povahu odsuzujícího rozsudku,¹⁴⁶ jak je stanoveno v § 314e odst. 7 TrŘ.¹⁴⁷

Podmínky, za kterých může být trestní příkaz vydán:

- a) řízení koná samosoudce,
- b) nekonalo se hlavní líčení,

¹⁴⁴COUFAL, Petr. K očekávané rekodifikaci trestního řádu. *Trestní právo*. 2010, č. 10, s. 13.

¹⁴⁵CÍSAŘOVÁ: *Trestní právo ...*, s. 715.

¹⁴⁶ Povahou odsuzujícího rozsudku se rozumí, že je pravomocný a vykonatelný, vytváří překážku věci rozsouzené, odsouzení se zapíše do rejstříku trestů, obviněný je povinen nahradit náklady řízení, výrok o náhradě škody obsažený v trestním příkazu může být exekučním titulem.

¹⁴⁷JELÍNEK, Jiří a kol. *Rozhodnutí ve věcech trestních (se vzory rozhodnutí soudů a podání advokátů)*. 2. vydání. Praha: Leges, 2008, s. 68-69.

c) skutkový stav je spolehlivě prokázán opatřenými důkazy.

Aby byly podmínky pro vydání trestního příkazu kompletní, je potřeba ještě uvést, kdy naopak trestní příkaz vydat nelze. Zákonodárce tyto situace vyjmenovává v ustanovení § 314e odst. 6 TrŘ. Trestní příkaz tedy nelze vydat:

- a) v řízení proti osobě, která je zbavena způsobilosti k právním úkonům nebo jejíž způsobilost k právním úkonům je omezena,
- b) jestliže má být rozhodováno o ochranném opatření,
- c) jestliže má být uložen souhrnný trest nebo společný trest a předchozí trest byl uložen rozsudkem.

Specifickou situací, kdy taktéž nelze trestní příkaz vydat, uvádí i § 63 ZSM. Na základě tohoto ustanovení nelze trestní příkaz vydat v řízení ve věci mladistvého, který nedovršil 18 let.

Rozhodnout trestním příkazem může samosoudce i po nařízení hlavního líčení, nejpozději však do jeho zahájení¹⁴⁸. Nelze tak vydat trestní příkaz v případě, že hlavní líčení bylo sice konáno, ale následně odročeno, ani v případě, že byl v odvolacím řízení zrušen napadený rozsudek a věc vrácena zpět k projednání samosoudci.¹⁴⁹

Trestní příkaz je charakteristický také tím, že jím lze uložit jen omezenou škálu trestů, které jsou přímo v ustanoveních pojednávajících o tomto typu rozhodnutí zakotveny. Výčet těchto trestů nalezneme v § 314e odst. 2 TrŘ a jsou jimi:

- a) trest odnětí svobody do jednoho roku s podmíněným odkladem jeho výkonu,
- b) domácí vězení do jednoho roku,
- c) trest obecně prospěšných prací,
- d) trest zákazu činnosti do pěti let,
- e) peněžitý trest,
- f) trest propadnutí věci nebo jiné majetkové hodnoty,
- g) vyhoštění do pěti let,
- h) zákaz pobytu do pěti let,
- i) trest zákazu vstupu na sportovní, kulturní a jiné společenské akce do pěti let.

Zákon také uvádí v ustanovení § 314e odst. 3 až 5 TrŘ specifické podmínky pro uložení jednotlivých výše uvedených druhů trestů.¹⁵⁰

¹⁴⁸ srov. § 205 odst. 1 zákon č. 141/1961 Sb., trestní řád, ve znění pozdějších předpisů.

¹⁴⁹ ŠÁMAL, Pavel. In ŠÁMAL, Pavel a kol. *Trestní řád komentář – díl II. 7.* vydání. Praha: C. H. Beck, 2013, s. 3573-3574.

¹⁵⁰ §314e odst. 3 až 5 zákon č. 141/1961 Sb., trestní řád, ve znění pozdějších předpisů.

Proti trestnímu příkazu se lze bránit podáním odporu do osmi dnů od doručení trestního příkazu u soudu, který jej vydal. Právem podat odpor je zachováno právo obviněného na projednání věci veřejně před soudem v řádném procesu. Byl-li podán proti trestnímu příkazu oprávněnou osobou¹⁵¹ ve lhůtě odpor, trestní příkaz se tím ruší a samosoudce nařídí ve věci hlavní líčení. Při projednání věci v hlavním líčení není samosoudce vázán právní kvalifikací ani druhem a výměrou trestu obsaženými v trestním příkazu. Pokud odpor podán není, trestní příkaz se stane pravomocným a vykonatelným.¹⁵² K možnosti přezkumu rozhodnutí a k samotnému odporu uvádím více v následující kapitole.

6.6 Možnost přezkumu rozhodnutí

V závislosti na druhu rozhodnutí je vždy stanoven i určitý typ řádného opravného prostředku, který směřuje proti rozhodnutí, které bylo vydáno soudem v 1. stupni. Za řádný opravný prostředek považujeme takový, který je podáván proti dosud nepravomocnému rozhodnutí. Mezi řádné opravné prostředky patří stížnost¹⁵³, kterou lze podat proti usnesení, odvolání¹⁵⁴ proti rozsudku a v neposlední řadě také specifický typ opravného prostředku podávaný proti trestnímu příkazu, kterým je již výše zmíněný odpor.¹⁵⁵

Možnost přezkoumávat rozhodnutí soudu 1. stupně poskytuje ochranu proti následkům nesprávných rozhodnutí. Účelem přezkumného řízení je tak náprava konkrétního rozhodnutí a zajištění jednotného a korektního výkladu zákona.¹⁵⁶

6.6.1 Odpor

Odpor je zvláštním opravným prostředkem proti trestnímu příkazu a je tedy možné jej použít pouze v řízení před samosoudcem, tím pádem i ve zjednodušeném řízení před soudem. Právní úpravu odporu nalezneme v § 314g TrŘ. Specifičnost odporu jako opravného prostředku spočívá především v tom, že v případě jeho podání se o něm nerozhoduje, nemá tedy tzv. devolutivní účinek, ale včas podaný odpor má ze zákona za následek zrušení napadeného trestního příkazu a samosoudce pak dále postupuje, jakoby žádný trestní příkaz nebyl vydán. Další zvláštností je, že podání odporu není podmíněno jeho odůvodněním.

Samosoudce poté obvykle nařídí hlavní líčení a věc v něm projedná, ovšem není vyloučena ani možnost rozhodnout mimo hlavní líčení. Judikatura k tomu nicméně uvádí, že opětovná možnost vydání trestního příkazu je vyloučena. Při projednávání v hlavním líčení

¹⁵¹ § 314g odst. 1 zákon č. 141/1961 Sb., trestní řád, ve znění pozdějších předpisů.

¹⁵² § 314g odst. 2 zákon č. 141/1961 Sb., trestní řád, ve znění pozdějších předpisů.

¹⁵³ § 141 - § 150 zákon č. 141/1961 Sb., trestní řád, ve znění pozdějších předpisů.

¹⁵⁴ § 245 - § 265 zákon č. 141/1961 Sb., trestní řád, ve znění pozdějších předpisů.

¹⁵⁵ § 314g zákona č. 141/1961 Sb., trestní řád, ve znění pozdějších předpisů.

¹⁵⁶ HASCH, Karel. In JELÍNEK, Jiří a kol. *Trestní právo procesní*. 2. vydání. Praha: Leges, 2010, s. 556-557.

pak samosoudce není vázán právní kvalifikací ani druhem a výměrou trestu v trestním příkazu¹⁵⁷, neplatí zde zákaz reformationis in peius.¹⁵⁸ Vzhledem k důsledku podání odporu, kterým je automatické zrušení trestního příkazu, odpor nelze vzít zpět.¹⁵⁹

Trestní řád v § 314g odst. 1 vymezuje osoby, kterým svědčí právo podat odpor. Jsou jimi obviněný, dále osoby, které jsou oprávněny podat odvolání ve prospěch obviněného¹⁶⁰ a samozřejmě tak může učinit i státní zástupce. Z tohoto ustanovení jasně vyplývá, že poškozený tuto možnost nemá a je tedy určitým způsobem znevýhodněn. Jediná osoba, která může podat odpor v neprospěch obviněného je pak státní zástupce. Ostatní osoby, ale také státní zástupce mohou podat odpor ve prospěch obviněného. Mohou tak učinit i bez vědomí obviněného. Dle tohoto ustanovení se odpor podává u soudu, který napadený trestní příkaz vydal, a to do 8 dnů od jeho doručení. Pro počítání lhůty osmi dnů se přiměřeně použije ustanovení § 60 TrŘ. Z toho vyplývá, že i zde se přiměřeně uplatní institut zachování lhůty pokud půjde o jeden ze zákonem stanovených případů.¹⁶¹ Pokud však bude odpor podán opožděně, samosoudce tuto skutečnost sdělí osobě, která odpor podala, a také informuje o nabytí právní moci a vykonatelnosti. Pokud podá obviněný (nebo jeho obhájce) odpor opožděně, může požádat o navrácení lhůty podle § 61 TrŘ.¹⁶² Zároveň je v § 314g odst. 2) TrŘ stanoveno, že možnosti podat odpor proti trestnímu příkazu se oprávněná osoba může vzdát až po jeho doručení.

V ustanovení § 314g odst. 3 TrŘ je pak řešena situace, kdy je obviněný stíhán pro trestný čin uvedený v § 163a TrŘ. Poškozený má možnost vzít souhlas s trestním stíháním zpět až do doby, než je trestní příkaz doručen některé osobě uvedené § 314g odst. 1 TrŘ. Zpětvzetí souhlasu má pak stejné účinky jako podaný odpor, tedy že se trestní příkaz ze zákona ruší, avšak po zrušení dojde k zastavení trestního stíhání, nikoli k nařízení hlavního líčení. Stejný účinek jako podaný odpor nebo zpětvzetí souhlasu poškozeným má také zpětvzetí obžaloby státním zástupcem. Ten tak může učinit taktéž do doby prvního doručení trestního příkazu některé z osob uvedených v § 314g odst. 1 TrŘ. Zpětvzetím obžaloby se trestní příkaz ruší a věc se tím vrací do přípravného řízení.¹⁶³

¹⁵⁷ § 314g odst. 2 zákon č. 141/1961 Sb., trestní řád, ve znění pozdějších předpisů.

¹⁵⁸ ŠÁMAL, Pavel. In ŠÁMAL, Pavel a kol. *Trestní řád komentář – díl II.* 7. vydání. Praha: C. H. Beck, 2013, s. 2389.

¹⁵⁹ Usnesení Nejvyššího soudu Slovenské socialistické republiky z 25.3.1980 sp.zn. 5 Tz 160/79, Usnesení Nejvyššího soudu České republiky ze dne 10.10.1996 sp.zn. 2 Tzn 169/96.

¹⁶⁰ § 247 odst. 2 zákon č. 141/1961 Sb., trestní řád, ve znění pozdějších předpisů.

¹⁶¹ § 60 odst. 4 zákon č. 141/1961 Sb., trestní řád, ve znění pozdějších předpisů.

¹⁶² ŠČERBA, Filip. In JELÍNEK, Jiří a kol. *Trestní právo procesní.* 1. vydání. Praha: Leges, 2010, s. 700.

¹⁶³ § 314g odst. 4 zákon č. 141/1961 Sb. trestní řád, ve znění pozdějších předpisů.

Odpor stejně tak jako další řádné opravné prostředky je jistě efektivním nástrojem obrany proti nesprávným a nezákonným rozhodnutím. Nedostatek právní úpravy odporu lze však spatřovat v souvislosti se zákazem reformationis in peius, neboli zákazem rozhodnutí k horšímu. K této problematice se vyjádřil Ústavní soud ČR ve svém nálezu ze dne 20. 2. 2002, sp. zn. II. ÚS 213/2000, který se mimo jiné vyjadřuje právě k zásadě reformationis in peius v souvislosti s trestním příkazem: „Dle ustanovení § 314g odst. 2, věta první, tr. ř., byl-li podán proti trestnímu příkazu oprávněnou osobou ve lhůtě odpor, trestní příkaz se tím ruší a samosoudce nařídí ve věci hlavní líčení; při projednání věci v hlavním líčení není samosoudce vázán právní kvalifikací ani druhem a výměrou trestu obsaženými v trestním příkazu. Zásada zákazu reformationis in peius zde tedy obecně neplatí. Uložení přísnějšího trestu ovšem nemůže být založeno na libovůli soudu, ale musí odpovídat zjištěným skutečnostem.“ Ústavní soud v této souvislosti poukazuje i na to, že po zrušení trestního příkazu a provedení hlavního líčení a dokazování v něm, by měl soud vycházet ze skutečností, jež mu musely být známy již v okamžiku rozhodnutí věci trestním příkazem. Větší jistotu v takových případech by jistě přineslo výslovné zakotvení tohoto zákazu i pro tento řádný opravný prostředek, neboť pokud tak není učiněno, mohlo by to vést k odepření spravedlnosti. Obviněný se totiž může zdráhat odpor podat, což je zcela logické, když domyslíme důsledky – možnost uložit přísnější trest, a to jak do druhu, tak i do výměry, jak můžeme vidět ve výše zmíněném nálezu Ústavního soudu ČR.

6.7 Zhodnocení využívání zjednodušeného řízení před soudem

V rámci zjednodušeného řízení před soudem vidím určitý problém ve využitelnosti - aplikovatelnosti trestů Z ustanovení § 314a odst. 2 TrŘ vyplývá, že samosoudce nemůže projednávat věci, v nichž by bylo nutné ukládat souhrnný nebo společný trest a zároveň dřívější trest byl uložen v řízení před senátem. Toto omezení je pochopitelné vzhledem k tomu, jaké trestní věci a jak závažné jsou projednávány v řízeních před senátem.

Z ustanovení § 314e odst. 1 TrŘ pak dále vyplývá, že samosoudce může bez projednání věci v hlavním líčení vydat trestní příkaz, jestliže je skutkový stav spolehlivě prokázán, a to i ve ZŘ. V této souvislosti bych chtěla poukázat na již prezentovaný názor, že zjednodušené řízení je koncipováno jako maximálně jednoduché a neformální, aby se jeho zrychlení projevilo nejen u orgánů přípravného řízení, ale i v řízení před soudem.¹⁶⁴

¹⁶⁴ ŠÁMAL, Pavel. In MUSIL a kol.: *Kurs trestního práva...*, s. 728.

Možnost uložení trestního příkazu je však dále omezena v ustanovení §314e odst. 6 TrŘ, přičemž zejména omezení uvedené pod písm. c) tohoto odstavce spočívající v tom, že trestní příkaz nelze vydat, pokud má být uložen souhrnný trest nebo společný trest a předchozí trest byl uložen rozsudkem, považuji s ohledem na vývoj ZPŘ a množství případů, na něž může být aplikováno za velmi omezující ve vztahu k rozhodování samosoudců ve ZŘ. Pokud například samosoudce nařídí v “bagatelní” trestní věci hlavní líčení proto, že důkazní situace není zcela jasná a následně vynese rozsudek, nelze v případě podání nového návrhu na potrestání na téhož pachatele, i když jde opět o “bagatelní” trestnou činnost a je v tomto případě zcela jednoznačně zdokumentována a nejsou tak pochybnosti o prokázání skutkového stavu, vydat trestní příkaz, pokud by bylo nutné ukládat souhrnný či společný trest. Samosoudce i v tomto případě pak musí nařídít hlavní líčení, předvolat obviněného, svědky, státního zástupce, prodlužovat tak celé řízení a tím jej zároveň prodražovat, zvyšovat jeho náklady. Kladu si otázku proč? Vždyť původní rozsudek byl taktéž vynesen samosoudcem. Trestní příkaz, kterým by byl ukládán souhrnný či společný trest ukládá také samosoudce, který také rozhoduje o trestné činnosti s maximální sazbou trestu odnětí svobody do pěti let jako samosoudce v předcházejícím rozsudku. Právní úprava institutu odporu přitom dostatečně obviněnému umožňuje, aby se v případě nesouhlasu s vinou či trestem vysloveným v trestním příkaze bez jakékoliv sankce domáhal toho aby obě otázky tedy otázky viny i trestu byly znovu řešeny již v rámci hlavního líčení. Domnívám se proto, že důvod pro omezení rozhodování samosoudce, tak jak je vyjádřeno v ustanovení § 314e odst. 6. písm. c) TrŘ, zde není a to i s ohledem na značné úpravy ZPŘ a rozsah takto projednávaných trestných činů. V případě vypuštění tohoto omezení z citovaného ustanovení TrŘ by mohlo dojít ke zrychlení řízení před samosoudcem a současně i ke snížení nákladů trestního řízení.

V této souvislosti pak vyvstává druhá otázka, a to, zda by nemělo dojít ke změně i v případě trestů, které je možné trestním příkazem uložit. Osobně se domnívám, že je na místě úprava zejména u trestu odnětí svobody, kde by bylo možné akceptovat, aby tento trest mohl být uložen až do výše 2 let samozřejmě pouze jako trest podmíněně odložený, a to z toho důvodu, aby bylo možné ukládat, tak jak bylo uvedeno shora, odpovídající souhrnné či společné tresty. Nebránila bych se osobně však ani změně u trestu domácího vězení.

7 Závěr

Jak zkrácené přípravné řízení, tak i zjednodušené řízení před soudem se staly po řekněme nesmělých začátcích a po mnoha novelách, které reflektovaly požadavky vyplývající z praxe orgánů činných v trestním řízení, dá se říci fenoménem trestního řízení. I když si myslím, že dosud nedošlo k vyčerpání jejich potenciálu.

Ve své práci jsem se snažila popsat možnosti těchto řízení a poukázat na některé případné legislativní změny, které by mohly vést k jejich dalšímu rozvoji. Osobně se domnívám, jak už jsem uvedla na závěr některých kapitol, že hlavní oblast možných změn je nutné hledat zejména u zjednodušeného řízení před soudem. Zkrácené přípravné řízení totiž prošlo od doby svého zavedení poměrně velkými a zásadními změnami. Tyto změny byly odrazem snahy o co nejefektivnější a nejúčinnější využívání tohoto institutu a zkrácené přípravné řízení bylo předmětem zájmu nejen teoretiků, ale také odborníků z praxe. Pozornost by se tedy dle mého názoru měla v současnosti upřít na úpravu zjednodušeného řízení před soudem. Větší uplatnění tohoto institutu a v tom zejména větší využití institutu trestního příkazu by totiž mohlo vytvořit prostor pro soudce na okresní úrovni, aby se mohli intenzivněji věnovat řešení závažné trestné činnosti a zkrátit tak dobu od okamžiku podání obžaloby do vydání rozsudku. Zkrácení této doby by mohlo mít dopad na finanční náročnost celého trestního řízení, ale zejména by mohlo být pozitivně vnímáno ze strany veřejnosti i osob poškozených touto trestnou činností.

Přestože jsou oba tyto instituty v praxi často kritizovány, jsem toho názoru, že jejich zakotvení do našeho právního řádu přineslo spíše pozitiva. Jde o instituty, které jsou v praxi hojně využívány. Otázkou, kterou se odborná veřejnost poměrně často zabývá je, zda nedochází k „zneužívání“ těchto institutů, a to zejména v souvislosti se zkráceným přípravným řízením a možností jeho zahájení až po delší době od spáchání trestného činu. I touto problematikou jsem se ve své práci zabývala a domnívám se, že samotný trestní řád přináší velké množství limitů, které takové zneužívání znemožňují.

Oba instituty proto dle mého názoru mají místo v trestním řádu a tím pádem také samozřejmě v praxi. Dovolím si tedy konstatovat, že záměr, pro který došlo k jejich zavedení, byl naplněn a trestní proces je v případech méně závažné trestné činnosti rychlý, efektivní a hospodárný. Zjednodušené řízení před soudem a zkrácené přípravné řízení totiž napomáhají k vyřešení co největšího počtu bagatelních věcí v co nejkratším čase, což lze považovat za obrovský přínos pro české trestní právo procesní.

Příloha č. 1

Agenda zkráceného přípravného řízení – Okresní státní zastupitelství v Bruntále

Rok	Sděleno podezření - osoby	Podání návrhu na potrestání - osoby
2008	251	222
2009	420	395
2010	657	566
2011	779	701
2012	890	791

Zdroj: Okresní státní zastupitelství v Bruntále – výsledky činnosti

Agenda zkráceného přípravného řízení – Okresní státní zastupitelství – Česká republika

Rok	Sděleno podezření - osoby	Podání návrhu na potrestání - osoby
2008	40823	35435
2009	63508	54015
2010	59004	49915
2011	61012	51433
2012	67660	57221

Zdroj: Ministerstvo spravedlnosti ČR – CSLAV – Výkaz o agendě zkráceného přípravného řízení – ZK – osoby: okresní státní zastupitelství <www.justice.cz>

Seznam použitých zdrojů

1. Monografie

- JELÍNEK, Jiří a kol. *Trestní právo procesní*. 3. vydání. Praha: Leges, 2013. 864 s.
- JELÍNEK, Jiří a kol. *Trestní zákoník a trestní řád s poznámkami a judikaturou*. 2. vydání. Praha: Leges, 2011. 1301 s.
- RŮŽIČKA, Miroslav. *Přípravné řízení a stádium projednávání trestní věci v řízení před soudem*. 1. vydání. Praha: LexisNexis CZ s. r. o., 2005, 158 s.
- RŮŽIČKA, Miroslav. *Veřejná žaloba a orgány konající přípravné řízení v ČR*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2005, 769 s.
- MUSIL, Jan, KRATOCHVÍL, Vladimír, ŠÁMAL, Pavel, a kol. *Kurs trestního práva. Trestní právo procesní*. 3. přeprac. a dopl. vydání. Praha: C.H. Beck, 2007, 1166 s.
- ŠÁMAL, Pavel a kol. *Trestní řád komentář – díl I*. 7. vydání. Praha: C. H. Beck, 2013, 1898s.
- ŠÁMAL, Pavel a kol. *Trestní řád komentář – díl II*. 7. vydání. Praha: C. H. Beck, 2013, 3730s.
- ŠÁMAL, P., NOVOTNÝ, F., VONDRUŠKA, F., NOVOTNÁ, J. *Přípravné řízení trestní*. 2. dopl. a přeprac. vydání. Praha: C. H. Beck, 2003, 1443 s.
- ŠČERBA, Filip. *Výběrová bibliografie článků z trestního práva 1997 – 2005*. 1. vydání. Praha: Linde, 2006. 239 s.
- ŠČERBA, Filip. *Výběrová bibliografie článků z trestního práva 1997 – 2001*. 1. vydání. Olomouc: Vydavatelství Univerzity Palackého, 2002. 184 s.
- HENDRYCH, Dušan a kol. *Právní slovník*. 3. vydání. Praha: C. H. Beck, 2009. 1488 s.
- CÍSAŘOVÁ, Dagmar a kol. *Trestní právo procesní*. 4. vydání. Praha: Linde, 2006. 871 s.

2. Odborné články z periodik

- SVATOŠ, Roman. Zajišťuje institut zkráceného přípravného řízení základní zásady trestního řízení?. *Trestní právo*, 2007, č. 6. s. 3-7.
- ŠUBRT, Milan. Zvláštní způsoby řízení (1. část). *Trestní právo*, 2009, č. 3. s. 12 – 21.
- PLEVA, Mojmír. Zkrácené přípravné řízení, zjednodušené řízení a nástup trestu. *Trestní právo*, 2010, č. 2. s. 17 - 19.
- TUZAR, Vladislav. Jak krátké je zkrácené přípravné řízení. *Trestní právo*, 2011, č. 4. s. 13 – 14.

- HRUŠKA, Zdeněk, VOLEVECKÝ, Petr. Několik poznámek k aktuálním změnám trestního řádu. *Trestní právo*, 2012, č. 7 – 8. s. 4 – 19.
- ŠÁMAL, Pavel. Zkrácené přípravné řízení. *Trestněprávní revue*, 2002, č. 1. s. 5 – 10.
- VANTUCH, Pavel. Právo na obhajobu v předsoudní fázi trestního řízení po 1. 1. 2002. *Trestněprávní revue*, 2002, č. 5. s. 129 – 135.
- ŠÁMAL, Pavel, STODOLÁŘ, Alexander. Zjednodušené řízení. *Trestněprávní revue*, 2002, č. 3. s. 65 – 70.
- VONDRUŠKA, František. K počítání lhůt ve zkráceném přípravném řízení. *Trestněprávní revue*, 2002, č. 2. s. 50 – 53.
- VRTĚL, Petr. „Ztížené řízení před samosoudcem“. *Trestněprávní revue*, 2002, č. 4. s. 108 – 112.
- SLADKÝ, Jan. Zkrácené přípravné řízení. *Státní zastupitelství*, 2009, č. 12. s. 28 – 30.
- SVATOŠ, Roman. Je možné zneužívat novelizovaný institut zkráceného přípravného řízení. *Státní zastupitelství*, 2012, č. 2. s. 55 – 57.
- MUSIL, Jan. Rychlost trestního řízení. *Kriminalistika*, 2010, č. 1. s. 12 – 25.
- JEŽEK, Vladimír. Zkrácené přípravné řízení a zjednodušené řízení před soudem. *Bulletin advokacie*, 2001, č. 78 - 92.
- COUFAL, Petr. K očekávané rekodifikaci trestního řádu. *Trestní právo*. 2010, č. 10, s. 12 – 17.
- ŠPUNDOVÁ, J. Diferenciace přípravného řízení pohledem právní úpravy podmínek konání zkráceného přípravného řízení. *Trestní právo*, 2004, č. 1, s. 18.

3. Judikatura

- Nález Ústavního soudu ze dne 6. 3. 2000, sp. zn. IV. ÚS 615/1999.
- Usnesení Krajského soudu v Českých Budějovicích ze dne 14. 10. 1997, sp. zn. 4 To 865/97.
- Usnesení Krajského soudu v Hradci Králové ze dne 19. 3. 2003, sp. zn. 12 To 113/2003.
- Rozsudek Krajského soudu v Českých Budějovicích ze dne 3. 4. 2002 sp. zn. 14 To 49/2002.
- Rozsudek Krajského soudu v Českých Budějovicích ze dne 3.4.2002 sp.zn. 14 To 49/2002.
- Usnesení Nejvyššího soudu České republiky ze dne 10. 10. 1996 sp.zn.2 Tzn 169/96.
- Usnesení Nejvyššího soudu SSR ze dne 8.4.1971 sp.zn. 2 Tz 12/71.
- Usnesení Vyššího vojenského soudu, ze dne 30.3.1966 sp.zn. To 39/66.
- Usnesení Nejvyššího soudu SSR z 25.3.1980 sp.zn. 5 Tz 160/79.
- Rozhodnutí Najvyššieho súdu v Bratislave ze dne 25. 3. 1980, sp. zn. 5 Tz 160/79.

Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 10. 10. 1996, sp. zn. 2 Tzn 169/96.

Nález Ústavního soudu ze dne 20. 2. 2002, sp. zn. II. ÚS 213/2000.

Zpráva trestního kolegia Nejvyššího soudu ČSSR ze dne 24. srpna 1971, Tpjf 102/70.

4. Zákony a jiné právní předpisy

Ústavní zákon č. 1/1993 Sb., Ústava ČR, ve znění pozdějších předpisů

Ústavní zákon č. 2/1993 Sb., Listina základních práv a svobod, ve znění pozdějších předpisů

Evropská úmluva o ochraně lidských práv a základních svobod

Zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním, ve znění pozdějších předpisů

Zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů

Zákon č. 218/2003 Sb., o soudnictví ve věcech mládeže, ve znění pozdějších předpisů

Důvodová zpráva Ministerstva spravedlnosti k novele trestního řádu.

Závazný pokyn policejního prezidenta ze dne 30. listopadu 2001 č. 130/2001, kterým se upravuje postup Policie ČR v trestním řízení, čl. 94 odst. 4.

5. Internetové zdroje

- www.beck-online.cz
- www.ipravnik.cz
- www.mvcr.cz
- www.justice.cz

Shrnutí

Ve své diplomové práci se zabývám problematikou zkráceného přípravného řízení a zjednodušeného řízení před soudem s cílem podat komplexní charakteristiku právní úpravy těchto institutů v trestním právu procesním.

Diplomová práce je členěna do sedmi hlavních kapitol, které jsou dále rozčleněny do menších podkapitol. Po úvodních slovech v první kapitole se v následující kapitole věnuji stručné charakteristice a seznámení se s pojmy zkráceného přípravného řízení a zjednodušeného řízení před soudem a také systematickému zařazení těchto institutů v trestním řádu.

Třetí kapitola je věnována vývoji zjednodušených forem trestního řízení na území dnešní České republiky v rámci zákona č.141/1961 Sb. Chronologicky jsou uváděny jednotlivé nejdůležitější novely, které měly vliv na vývoj těchto zjednodušených forem trestního řízení a také novely, které instituty zkráceného přípravného řízení a zjednodušeného řízení před soudem zakotvily do platného právního řádu ČR.

Čtvrtá kapitola pojednává o zkráceném přípravném řízení i zjednodušeném řízení před soudem v souvislosti s limity ústavního charakteru (ústavními principy) a také v souvislosti se samotnými zásadami trestního řízení.

Obsahem kapitoly páté je bližší charakteristika zkráceného přípravného řízení. Je zde vymezen pojem, specifikovány podmínky pro konání zkráceného přípravného řízení a poměrně velká část je věnována úpravě lhůty ke skončení zkráceného přípravného řízení. Nechybí ani bližší rozebrání průběhu zkráceného přípravného řízení, tzn. zahájení, jeho průběhu a skončení a také následné zhodnocení využívání tohoto institutu.

Šestá část diplomové práce je věnována institutu zjednodušeného řízení před soudem od jeho zahájení, přes průběh, dokazování až k rozhodnutí a samozřejmě i možnosti přezkumu rozhodnutí. Nechybí ani zhodnocení využívání tohoto typu řízení a také úvahy de lege ferenda.

V poslední kapitole se věnuji závěrečnému zhodnocení těchto dvou institutů, jejich využitelnosti a možným úvahám de lege ferenda.

Klíčová slova

zkrácené přípravné řízení, podezřelý, orgány činné ve zkráceném přípravném řízení, lhůta ke skončení zkráceného přípravného řízení, zjednodušené řízení před soudem, návrh na potrestání, trestní příkaz, odpor

Summary

In my diploma thesis I deal with the issue of summary pre-trial proceeding and simplified proceeding before the court in order to give a complex characteristic of these institutes in Czech criminal procedural law.

The diploma thesis is divided into seven main chapters, which are subdivided into smaller sections. After the introduction in the first chapter, the following chapter is focused on the terms of summary pre-trial proceeding and simplified proceeding before the court and the systematic classification of these institutes in the Criminal Procedure Code.

The third chapter is focused to the development of simplified forms of criminal proceedings in the territory of today's Czech Republic within the Criminal Procedural Code no.141/1961. The most important amendments, which influenced the development of these simplified forms of criminal procedure and the amendment, which the institute summary pre-trial proceeding and simplified proceeding before the court anchored to the valid legal order of the Czech Republic are placed chronologically.

The fourth chapter deals with the summary pre-trial proceeding and simplified proceeding before the court in relation to the limits of the constitutional character (constitutional principles) and also in connection with the basic principles of criminal procedure.

The content of chapter five is characteristic of summary pre-trial proceeding. It defines the term and also specifies conditions for summary pre-trial proceeding. A relatively large part is devoted to the time limits for completion of summary pre-trial proceedings. It describes the initiation, its progress and completion and subsequent evaluation of the use of this institute.

The sixth part deals with the institute of simplified proceeding before the court. It includes initiation, process, evidence, decisions and of course the possibility of review of the decision. There is also evaluate the use of this type of procedure and considerations de lege ferenda.

The last chapter is dedicated to the final evaluation of these two institutes, usability and possible considerations de lege ferenda.

Keywords

summary pre-trial proceeding, the suspected person, enforcement authorities in the summary pre-trial proceeding, period to the end of the summary pre-trial proceedings, simplified proceeding before the court, motion for punishment, criminal order, protest